

Fredagen den 9 mars

Kl. 09.00

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

§ 1 Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 10–16 mars 1979 för fullgörande av uppdrag som sakkunnig i jordbruksdepartementet.

Stockholm den 7 mars 1979

Rune Ångström

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ulla Orring* (fp) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Rune Ångström*.

§ 3 Om Interamerikanska utvecklingsbankens (IDB) lån till Argentina

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Mats Hellströms* (s) den 14 februari anmälda fråga, 1978/79:346, dels *Oswald Söderqvists* (vpk) den 15 februari anmälda fråga, 1978/79:351, och anförde:

Herr talman! Mats Hellström har frågat mig vilken ändrad bedömning av situationen i Argentina som lett regeringen till att nu acceptera IDB:s lån till Argentina, när man under år 1977 röstat nej till sådana lån.

Oswald Söderqvist har vidare frågat mig om jag anser att medlemskapet i IDB medför de positiva effekter som det talades om vid Sveriges inträde, när lån till Argentina inte kan stoppas eller påverkas av oss.

Jag har valt att besvara frågorna i ett sammanhang.

Enligt stadgarna i de internationella finansiella organisationer i vilka Sverige medverkar skall medlemmarna ta ställning till låneärenden på grundval av en ekonomisk och inte en politisk bedömning. Detta är också den huvudlinje som Sverige följer. Vid den svenska bedömningen beaktas bl. a. projektens sociala karaktär och deras fördelnings- och spridningseffekter.

Det är regeringens uppfattning att vår kritik mot förhållandena i andra

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

länder när det gäller mänskliga rättigheter främst bör ske genom att vi direkt för dessa länder redovisar våra åsikter och genom att vi verkar i de internationella organ där dessa frågor framför allt hör hemma, exempelvis FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Vi vill inte medverka till en utveckling i de internationella finansiella organisationerna som mycket lätt kan leda till missbruk och som u-länderna enhälligt motsätter sig. Om s. k. politiska bedömningar av låneärenden skulle bli praxis kan detta utnyttjas för att under olika täckmantlar tillgodose nationella, ekonomiska och politiska intressen.

Vi har emellertid gjort vissa undantag från den principiella linje jag nyss angett. Det har skett då kränkningarna av de mänskliga rättigheterna varit flagranta och då det funnits förutsättningar att genom markeringar av det slag vi nu diskuterar medverka till en isolering av de regimer som utövat förtrycket.

Detta är anledningen till att Sverige i IDB och andra internationella finansieringsinstitut efter kuppen i Chile konsekvent motsatt sig lån till detta land.

I undantagsfall kan det även – när förtrycket kraftigt skärps eller när särskilda förutsättningar finns att uppnå förbättringar – finnas anledning att under kortare eller längre tid markera ett svenskt avståndstagande. Inom Världsbanksgruppen och IDB har sådana markeringar gjorts mot Argentina i slutet av 1977 och början av 1978. I samband med behandlingen i Världsbanken i maj 1978 av ett lån till Argentina beslöt emellertid den dåvarande regeringen att återgå till den praxis som vi normalt tillämpar i internationella finansieringsorgan och som jag redan redovisat. Samma praxis har Sverige därefter följt även i IDB.

Det förhållande att vi efter maj 1978 inte motsatt oss de Argentinalån som aktualiserats innebär inte någon förändrad inställning till regimen i landet. Jag vill här starkt understryka att regeringen aldrig tvekat att kraftigt ta avstånd från de kränkningar av mänskliga rättigheter och den rättslöshet som förekommer i Argentina.

Beträffande Oswald Söderqvists fråga vill jag erinra om att motivet för Sveriges inträde i IDB var möjligheterna att öka den svenska exporten till Latinamerika.

Jag vill slutligen också beröra det åtagande regeringen gjort att "aktivt verka för förändringar i bankens institutionella former och utlåningspolitik i sådan riktning att strävandena till social och ekonomisk utveckling och ökad demokrati i Latinamerika får stöd av banken".

Det rör sig här om att försöka åstadkomma långsiktiga förändringar av bankens politik. Vi har i det interna bankarbetet sökt påverka bankens utlåningspolitik så att den i större utsträckning orienteras mot de fattigaste länderna på kontinenten. Vi strävar i denna riktning tillsammans med andra medlemsländer, vilket ger vårt agerande ökad tyngd.

Enligt förslag skall banken i sitt låneprogram för 1979–1982, dvs. perioden för den femte kapitalpåfyllnaden, lägga ökad tonvikt på de fattigare länderna och på projekt av social karaktär. Vad speciellt gäller lån i konvertibla valutor

från den s. k. Särskilda fonden skall under periodens två första år åtminstone 75 % gå till de minst utvecklade länderna. Andelen skall under de två därpå följande åren höjas till minst 80 %.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret på min fråga, men jag måste tyvärr konstatera att det egentligen inte är något svar. Där sägs nämligen att man från svensk sida 1977 röstade nej till ett par lån till Argentina men att regeringen i maj 1978 återgått till tidigare praxis. Men det har jag ju förstått. Det är ju därför som jag har ställt min fråga om vilken ändrad bedömning av situationen i Argentina som föranlett regeringen att gå tillbaka till tidigare praxis, och på den frågan får jag alltså inget svar.

I svaret hänvisas till att vi bör ta upp den här typen av frågor i kommissionen för de mänskliga rättigheterna. I mars 1978 gjorde den svenska regeringen det, och man sade då att man med särskild uppmärksamhet skulle följa den fortsatta utvecklingen i Argentina när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Den särskilda uppmärksamheten har tydligen lett regeringen till att ändra sin röstning och att nu acceptera lån till Argentina. Det måste rimligen innebära att folkpartiregeringen ser nya kvaliteter hos militärjuntan i Argentina och dess politik, kvaliteter som inte har nått fram ens till president Jimmy Carter. USA fortsätter ju att markera sitt avståndstagande i fråga om lån till Argentina, och detsamma gäller Storbritannien.

Regeringens ställningstagande är märkligt mot bakgrunden av att en rad bedömare, oberoende organisationer som t. ex. den amerikanska Council of Hemispheric Affairs, hävdar att Argentina under 1978 är det land som har det hårdaste förtrycket av alla länder i Latinamerika, t. o. m. hårdare än det fruktansvärda förtrycket som råder i Chile. Arméchefen i Argentina har själv medgivit att 7 000–8 000 människor har dödats efter militärkuppen. Le Monde uppskattar antalet politiska flyktingar till 12 000–17 000. Amnesty International uppskattar antalet försvunna till 15 000–20 000. Tusentals fackföreningsledare har fängslats. Hälften av dem har dödats. 3 000 föräldrar och vänner till politiska fångar har fängslats, och något tusental av dem beräknas ha dödats.

Det förtryck som råder i Argentina har enligt många bedömare snarast skärpts under 1978. Council of Hemispheric Affairs uppskattar att 20 000 människor i Argentina har utsatts för svåra kränkningar av de mänskliga rättigheterna under 1978 genom den juntaregim som styr där.

I det här läget hänvisar den svenska regeringen endast till att man ändrat praxis. Vilken ändrad bedömning är det som har fått regeringen att ändra denna praxis?

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret på min fråga. I likhet med Mats Hellström måste jag tyvärr konstatera att vi inte fick något direkt besked om vad handelsministern avser med de här positiva effekterna, som ju

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

var ett stort debattämne när vi debatterade inträdet i IDB. Jag har alltså inte fått något svar och vill därför upprepa frågan: Har Sveriges inträde medfört några positiva effekter och har Sverige kunnat påverka utlåningen?

Självfallet är motivet till att vi är med i IDB handelspolitiskt. Meningens är att vi skall kunna öka vår export. Men inte heller det är någonting nytt.

Det är inte sant att IDB:s utlåning har gått till de fattigaste länderna, utan hittills har motsatsen varit fallet. De relativt sett rika länderna Argentina, Brasilien och Mexico har fått omkring 50 % av utlåningen under de senaste åren. Även om man nu säger att man skall försöka få en annan utveckling till stånd – i handelsministerns svar talas det ju om en ökning av utlåningen till de fattigaste länderna – kan det verkligen ifrågasättas, om det är troligt att det under nästa treårsperiod kommer att bli en så markant svängning till de fattigaste ländernas förmån med tanke på den hittills förda politiken i fråga om de rika länderna.

Vidare kan man fråga sig till vilka länder IDB:s utlåning har skett. Jo, militärdiktaturerna har fått en allt större del. Ökningen 1978, efter det att Sverige inträtt, är markant. Argentina, Brasilien, Bolivia, Chile, Paraguay, Uruguay och Nicaragua fick 52 % av utlåningen 1978. Denna siffra kan jämföras med 45 % 1977 och 40 % 1976. Räknar vi med alla militärdiktaturer i Latinamerika, finner vi att de tillsammans har fått 60 % av IDB:s utlåning 1978. Slutsatsen är ganska klar: Sverige har i alla fall inte genom sitt medlemskap under de två senaste åren kunnat påverka utlåningen i någon nämnvärd grad.

När det sedan gäller Argentina, som ju är orsaken till att de här frågorna tagits upp, är att säga att handelsministerns uttalanden i januari om situationen i Argentina är upprörande och ett klart avsteg från de principer som sedan länge har gällt för t. ex. svensk biståndspolitik. Nu rör det sig ju inte, som vi redan konstaterat, om bistånd, utan här är det självfallet fråga om liberal marknadsekonomi. Det är tydligt att som vanligt allt är tillåtet i den liberala regeringsfamiljen. När handelsministern försöker rättfärdiga lån till Argentina genom att säga att det kommer fattiga folkgrupper till godo gör han sig skyldig till ett felaktigt påstående. All utvärdering av tillförsel av utländskt kapital till stater med den här samhällsstrukturen visar att det alltid är överklassen som tar hand om vinsterna, medan den stora massan av folket snarare får det sämre. Därför kan jag inte godta handelsministerns resonerande. Jag skulle vilja ställa en slutfråga till handelsministern: Skall folkpartiet fortsätta med den moderata handelspolitiken, eller kommer det att bli en omvärdering, jämförd med den som skett i Sydafrikafrågan?

Handelsministern HADAR CARIS:

Herr talman! I mitt svar angav jag de principer som regeringen anser att man skall följa när det gäller att bedöma låneärenden i internationella finansieringsorganisationer. Jag sade att det finns två undantag från huvudprincipen att enbart göra en ekonomisk prövning, och kriterierna nämnde jag redan i mitt första svar.

Det ena fallet är om man tror sig kunna isolera ett land där diktaturen

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

alldeles påtagligt har visat att den inte har för avsikt att respektera mänskliga rättigheter.

Jag nämnde Chile såsom det exempel där man kan tillämpa en sådan restriktiv linje. Jag sade också att i vissa fall därutöver kan man göra ytterligare undantag från den principiella linje som jag angav. Det är om förtrycket kraftigt skärps eller om det finns särskilda förutsättningar att uppnå förbättringar som man under kortare eller längre tid kan markera ett svenskt avståndstagande. Det var det vi menar skedde i fallet Argentina. Genom omröstningsförfarandet, det sätt på vilket vi ställde oss i de frågor som då var uppe, ville vi under en tid understryka den starka olust som regeringen kände inför utvecklingen i Argentina. Men vi kan inte av det dra slutsatsen att man kontinuerligt och för all framtid till dess situationen förändras till det bättre kan fullfölja den principen. Man gör markeringen, och det får vara tillfredsställande.

Regeringen – det kan jag försäkra Mats Hellström – känner en mycket djup oro över den situation när det gäller de mänskliga rättigheterna som råder i Argentina, och det har den också vid flera tillfällen gett uttryck för.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det måste vara en helt principlös princip som regeringen tillämpar. Man gör en markering, säger man, och det får vara tillfredsställande. Nu gör man ju ingen markering, och naturligtvis kammar Argentina hem en sådan ändrad inställning och tolkar den som att svenska regeringen också har ändrat sin bedömning. Förtrycket har ju, herr handelsminister, kraftigt skärpts i Argentina under 1978. Och som handelsministern säger, när förtrycket kraftigt skärps kan man markera ett avståndstagande och isolera landet. USA och Storbritannien står enligt uppgift kvar vid sina avståndstaganden, medan Sverige har hävt sitt. Det finns alltså andra länder som markerar ovilja mot den argentinska regimen.

Bland dessa principer tar handelsministern särskilt upp att kränkningarna av de mänskliga rättigheterna måste vara flagranta. Varför tar man fram den uppgiften? Menar handelsministern att Argentinas regeringskränkning av de mänskliga rättigheterna inte är flagrant? Det är en direkt fråga. Handelsministern har hittills avstått från att över huvud taget ta upp situationen i Argentina närmare. Genom att koppla samman min fråga om situationen i Argentina med Oswald Söderqvists fråga om Sveriges möjlighet att påverka IDB:s långivning har regeringen i själva verket ställt ut på torget hur naken man är i detta avseende. Regeringen visar just att man inte ens försöker påverka utvecklingen – som Oswald Söderqvist frågade om – inom IDB i och med att man nu har lämnat linjen att markera gentemot de länder som för en fruktansvärt grym politik mot sina medborgare. Frågan kvarstår alltså: Anser handelsministern att Argentinas regeringskränkning av de mänskliga rättigheterna är, som det står i svaret, flagrant?

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag instämmer till fullo i vad Mats Hellström har sagt, att detta är en tydlig principlöshet. Det finns ju inte ett uns av principiellt ställningstagande bakom det som har sagts här av handelsministern. Om man skall dra någon slutsats av detta tal om principer och jämförelser mellan Argentina och Chile – t. ex. att det var en markering mot Argentina, att sådana markeringar inte gäller för all framtid utan när det blir bättre kan man ändra osv. – så blir det att vi inom en ganska snar framtid också kommer att säga ja till lån till Chile, vad jag kan förstå. Det blir ju den absoluta konsekvensen av detta.

Det ger mig anledning att ställa frågan till handelsministern: Kommer folkpartiregeringen inom en ganska snar framtid att säga ja till lån till Chile inom IDB, eftersom det finns en tydlig strävan hos Pinochetjuntan i Chile att försöka förbättra sitt internationella anseende och försöka ge den något drag av demokratisk struktur? Skall vi gå på det och säga ja till lån till Chile också, eftersom det bara är fråga om markeringar i de här principerna och inte någonting som gäller för all framtid?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag kan försäkra Oswald Söderqvist att det inom regeringen inte föreligger någon som helst tanke på att ändra praxis när det gäller ställningstagandet till lån till Chile.

Till Mats Hellström vill jag säga att vi inom regeringen är mycket medvetna om – och inte vid något tillfälle har tvekat att ge uttryck för vår uppfattning – förhållandena när det gäller de mänskliga rättigheterna i Argentina. Jag vill nämna att utrikesministern i går i ett uttalande fördömde den särskilt inhumana förtrycksmetod som består i att människor rövas bort och försvinner. I dag håller Sveriges delegat i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna ett anförande i Genève, där han för andra året i rad riktar kommissionens uppmärksamhet på förhållandena i Argentina och påpekar att situationen där inte har förbättrats. Det var alltså ett svar på frågan från Mats Hellström.

Jag har tidigare givit uttryck för de principer som enligt regeringens uppfattning skall styra våra ställningstaganden i de internationella finansieringsorganen. Jag är ledsen om Mats Hellström inte har kunnat uppfatta att man faktiskt kan kombinera en viss röstprofil i IDB med ett mycket klart principiellt ställningstagande mot den typ av mänskligt förtryck som förekommer i Argentina. Det förhållandet att man röstar ja i det aktuella fallet innebär inte någon ändrad inställning till händelseutvecklingen i ett land som Argentina.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Tyvärr måste jag konstatera att hyckleriet framstår allt klarare. I dag, framhåller handelsministern, säger en företrädare för regeringen från en annan talarstol att situationen i Argentina inte har förbättrats. Men regeringen ändrar ändå praxis när det gäller röstningen om lån till

---

*Om Interameri-
kanska utvecklings-
bankens (IDB) lån
till Argentina*

Argentina. Tidigare var ju motivet för att göra markeringar i sådana sammanhang just kränkningarna där av de mänskliga rättigheterna.

Däremot säger handelsministern nu från denna talarstol, att han när det gäller Chile kan försäkra kammaren om att någon ändring i praxis inte kommer att ske. Handelsministerns ord får tala för sig själva när det gäller att markera ytterligare ett argument för att vi bör utträda ur IDB. Hela den härva av osammanhängande uttalanden som har gjorts av regeringen i den här frågan understryker den uppenbarligen oerhörda svårighet med vilken regeringen, med de helt motstridiga mål som den hävdar, försöker försvara medlemskapet i IDB.

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Ja, det är gott och väl att det nu försäkras att vi inte skall rösta för något lån till Chile – något annat hade väl varit politiskt omöjligt. Men om handelsministern i nästa mening säger att situationen i Argentina inte har utvecklats till det bättre – och om man dessutom, som Mats Hellström nyss påpekade, från en annan talarstol och på en annan plats kan fördöma Argentina – kan jag inte förstå hur man kan säga ja till lån till Argentina och samtidigt åberopa något slags principer för sitt handlande. Det är fråga om ett fullständigt principlöst handlande. Det enda radikalt riktiga är naturligtvis att ompröva Sveriges medlemskap i IDB.

Det var hela tiden ett moderat tryck i trepartiregeringen som drev igenom inträdet i IDB. Det har varit den svenska storfinansens intressen som har kommit till synes, och nu törs folkpartiregeringen tydligen inte frigöra sig från dem. I stället trasslar ni er fram med en rad motstridiga uttalanden, som enligt mitt sätt att se är rena rama ynkedomer. Det är ett typiskt uttryck för liberal kluvenhet.

Å ena sidan säger man att man är för de fattiga länderna. Å andra sidan drar man sig inte för att handla med eller ha förbindelse med de värsta förtryckarregimerna i dessa, exempelvis med den i Argentina.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Av debatten kan man få det intrycket att de två interpellanterna egentligen anser att förtryck av mänskliga rättigheter förekommer i ett mycket begränsat antal stater. Dess värre är situationen inte sådan – det förekommer i en mängd stater. Sverige är med i internationella finansieringsinstitutioner för lån till utvecklingsländer i alla världsdelar där sådana organ finns. Det förekommer i en hel del sådana länder förtryck av mänskliga rättigheter utan att det ger oss anledning att avvika från den principiella inställning i vår lånepolitik som jag i mitt interpellationssvar har givit uttryck för.

Jag erinrar slutligen om att den röstningsprincip som regeringen nu följer lades fast av den förtutvarande regeringen genom utrikesminister Karin Söders ställningstagande i maj 1978 i Världsbanken. En ändring vidtagen av den nuvarande regeringen skulle ha inneburit ytterligare en förändring i röstbilden, i fall det hela inte på något sätt läggs fast.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Är handelsministerns senaste yttrande, att förtryck förekommer i så många länder i världen, en kritik mot att trepartiregeringen sade nej till lånen till Argentina? Det kan inte vara riktat mot oss, såvitt jag förstår, med tanke på vår argumentation och att vi inte ens vill vara med i IDB, utan det måste vara riktat mot trepartiregeringen, därför att den faktiskt sade nej till lånen till Argentina. Är det så man skall fatta handelsministerns senaste uttalande?

Det är litet uppscendeväckande att handelsministern under debatten svänger ifrån sitt svar och säger att det var Karin Söder som i maj 1978 lade fast den röstbild som Sverige skall följa. Men handelsministern hävdar ju i svaret att man skall ta hänsyn till de omständigheter som föreligger i de olika länderna. Om nu situationen har förändrats sedan maj 1978, skall det inte påverka bedömningen? Vad skall gälla – den regel som står i svaret eller en röstbild som man för lång tid framöver fastlägger i maj 1978, oberoende av vad som händer i världen?

OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Här är det fråga om en definition av mänskliga rättigheter. Skall vi gå tillbaka till handelsministerns svar, där han säger:

”Vi har emellertid gjort vissa undantag från den principiella linje jag nyss angett. Det har skett då kränkningarna av de mänskliga rättigheterna varit flagranta ---.”

Men det som har refererats här och som vi alla känner till, eftersom det kommer ständiga rapporter härom från Argentina, skall inte anses vara flagranta brott mot mänskliga rättigheter, utan det kan tydligen jämföras med att kränkningar av mänskliga rättigheter enligt den här mycket breda definitionen förekommer på jordklotet. Därför måste jag fråga: Vad anser handelsministern vara flagranta brott mot mänskliga rättigheter, om inte det som händer i Argentina och i andra latinamerikanska stater skulle vara det?

Det är tydligt avslöjande för regeringens politik att den inte har någon linje i denna fråga utan tvingar sig fram för att hålla den svenska exporten uppe, för att hålla de svenska storföretagen om ryggen, underlätta deras investeringar och säkra deras möjligheter att göra vinster i Latinamerika.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om den svenska vapenexporten till Indonesien

Handelsministern HADAR CARS erhöll ordet för att besvara *Mats Hellströms* (s) den 27 februari anmälda fråga, 1978/79:384, och anförde:

Herr talman! Mats Hellström har frågat mig om regeringen avser att stoppa vapenförsäljningen till Indonesien.

I interpellationssvar den 18 december förra året redogjorde jag utförligt

bl. a. för viss export av krigsmateriel till Indonesien. Sedan dess har ingenting framkommit som ändrar vår bedömning att den materiel för vilken licens beviljades inte kan komma att användas på ett sätt som påverkar den rådande krissituationen. Utfärdad exportlicens gällde en viss leverans av luftvärns-pjäser. Några nya ansökningar om exportlicens till Indonesien föreligger ej. Skulle sådana ansökningar inkomma kommer de att prövas mot bakgrund av då rådande situation.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag får tacka handelsministern för svaret på min fråga.

Handelsministern hänvisar till den riksdagsdebatt som fördes i december och säger: "Sedan dess har ingenting framkommit som ändrar vår bedömning att den materiel för vilken licens beviljades inte kan komma att användas på ett sätt som påverkar den rådande krissituationen." Men, herr talman, det är i så fall ett ganska uppseendeväckande svar som handelsministern lämnar. Innebär det att handelsministern redan i december kände till det som FRETILIN har angivit, nämligen att de här kanonerna har monterats på fartyg och därmed blivit operativa både mot t. ex. fiskebåtar och andra mål till sjöss och mot mål på land – till skillnad från det ursprungliga syftet att de skulle användas av luftvärnsartilleri för att hejda flyginvasion från något land? Innebär detta alltså att handelsministern redan i december kände till detta faktum men undanhöll det för kammaren?

Det är i så fall uppseendeväckande, herr talman, därför att den debatt som fördes i december handlade ju till övervägande del om gränsdragningen mellan vad som är defensiva vapen och vad som är offensiva vapen. Och då vill jag verkligen ha svar från handelsministern på denna fråga: Kände handelsministern redan i december till att de här kanonerna var avsedda att monteras på fartyg och därmed bli operativa direkt mot mål både till lands och till sjöss?

Jag måste tillägga att det är ett grovt avsteg från principerna för svensk vapenexport som har gjorts när den borgerliga regeringen lämnat tillstånd till vapenexport till Indonesien, som för krig – och ett fruktansvärt grymt krig – på Östtimor.

Även den indonesiske utrikesministern har erkänt att mellan 50 000 och 80 000 människor har dödats i kriget. Detta är alltså indonesiska uppgifter; andra bedömare talar om hundratusentals döda.

Till denna krigförande makt påbörjar den svenska regeringen en vapenexport – någonting som innebär en klar brist på konsekvens med de regler vi har för vår vapenexport. Det är alltså ett grovt brott mot de principer som gäller.

Dessutom har Indonesien varit i akut behov av dessa vapen. I slutet av 1977 kunde man läsa i International Herald Tribune och andra tidningar att Indonesien höll på att tömma sina vapenlager till följd av den utomordentliga häftigheten i kriget kring Indonesien. I det läget, när Indonesien höll på att tömma sina vapenlager, gick landet ut med en bred förfrågan om att få snabb påfyllnad med leveranser av vapen. Enligt International Herald Tribune

påbörjades vid årsskiftet 1977-1978 en försäljningsoffensiv från olika länder i väst för att snabbt förse Indonesien med vapen.

Detta visar två saker: för det första att kriget på Östtimor har varit av sådan häftighet att Indonesien har tömt sina vapenlager och för det andra att vi får se den svenska vapenexporten till Indonesien som en export som direkt och snabbt hjälper Indonesien att föra sitt fruktansvärda krig i Östtimor.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Herr Hellström är uppenbarligen oinformerad om vem som satte i gång de här krigsmaterielleveranserna till Indonesien. Jag bör därför upplysa honom om att Sverige åren 1959-1962 exporterade luftvärnsartilleri till Indonesien.

År 1968, två år efter det att den nuvarande indonesiska regimen hade tagit makten i Indonesien – där dödsoffren av olika källor har uppskattats till ett antal varierande mellan 400 000 och 1 miljon – gav den dåvarande svenska regeringen tillstånd till leverans av reservdelar till de pjäser som man tidigare hade beslutat leverera. Beslutet i december 1976 om exportlicens fattades under den dåvarande socialdemokratiska regeringens tid.

Jag tycker alltså att herr Hellström skall vara försiktig när han vill försöka göra gällande att det är den här regeringen – som över huvud taget aldrig har fattat beslut om någon vapenexport till Indonesien – som skulle vara ansvarig för den vapenexport som har ügt rum. Detta påstående tycker jag att han bör ta tillbaka snarast.

Sedan har jag sagt att det föreligger motstridiga uppgifter om den faktiska situationen på Östra Timor. Motståndsrörelsen FRETILIN, som leds från Moçambique, hävdar att rörelsen har en betydande kontroll över territoriet. Men det finns – såsom jag också nämnde i mitt tidigare interpellationssvar – andra uppgifter som tyder på att Östra Timors befolkningscentra helt behärras av indonesierna, vilka också skulle ha den administrativa kontrollen över landet i sina händer. Om den senare uppgiften är riktig kan emellertid knappast den typ av vapen som har levererats på basis av beslut fattade under den socialdemokratiska regeringstiden komma att användas i de strider som kan tänkas förekomma på Östra Timor.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Handelsministern tycks vara okunnig om rätt många saker. För det första tycks han inte veta att vi fick en ny lag 1971, som kraftigt skall försvåra möjligheten att exportera vapen. Därmed faller den vapenexport som bedrevs i början av 1960-talet, med reservdelsexport 1968, under en annan lag som gjorde det lättare för företagen att exportera vapen. För det andra måste handelsministern ändå känna till att den socialdemokratiska regeringen våren 1976 avrådde Bofors från att gå vidare i sina kontakter med Indonesien med hänsyn till kriget på Östra Timor. Handelsministern kan inte vara obekant med det faktum att licensen för den vapenexport vi nu talar om har givits under den borgerliga regeringens tid. Handelsministern måste rimligen, om han gått igenom handlingarna, känna till att den socialdemo-

kratiska regeringen avrådde Bofors från att gå vidare med planerna för de nya luftvärnskanonerna.

Sedan måste jag säga till handelsministern att kriget på Östra Timor är en invasion från Indonesien, och även den indonesiska regeringen erkänner siffran 50 000–80 000 döda. Det är ett krig om vilket man i australiensisk press så sent som i december 1978 kunde läsa uppgifter om ett stort antal döda och sårade. Ändå anser den svenska regeringen att man kan tillämpa den lagstiftning som tillkom 1971, och som ger vissa möjligheter att exportera defensiv materiel.

För det första: Detta är inte defensiv materiel, och handelsministern har inte svarat på min fråga om han i december kände till att luftvärnskanonerna var avsedda att monteras på fartyg.

För det andra: Även om det hade varit defensiv materiel har riksdagen uttalat att man skall visa stor försiktighet vid tillämpningen också av de riktlinjer som gäller för defensiv materiel.

Är det att visa försiktighet att exportera vapen till ett land som är i krig med ett område som inte tillhör landets territorium, med ett område som tidigare var en portugisisk koloni men utropades till självständig stat 1975-1976, och som Sverige i FN kräver skall få förbli en självständig stat?

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Exportlicenserna utfärdades, som jag också så riktigt sade i mitt första anförande, i december 1976, alltså under den dåvarande treparti-regeringen. Förhandlingarna fördes under 1976, och de här licenserna hade ett direkt samband med den export som ägt rum tidigare, vilket jag också redogjorde för i mitt anförande. Det står i de anvisningar som Mats Hellström nu åberopat att beträffande reservdelar skall endast internationella avtal, beslut av FN:s säkerhetsråd eller folkrättsliga regler vara hinder för export. Av vikt vid den dåvarande regeringens bedömning var att luftvärn enligt riktlinjerna angavs som defensiv materiel och att materielen i fråga inte kunde förväntas påverka situationen i Östra Timor.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Nu försöker faktiskt handelsministern vilseleda – jag vill ogärna använda det ordet – kammaren. Det var i december 1976 som exportlicenserna lämnades – under den borgerliga regeringens tid. Den socialdemokratiska regeringen avrådde våren 1976 Bofors från att gå vidare i sina förhandlingar med hänsyn till kriget i Östra Timor. Det visar två saker: dels att Bofors inte brydde sig om den svenska regeringens uppfattning, dels att den borgerliga regeringen hade en helt annan bedömning av kriget på Östra Timor än den socialdemokratiska regeringen hade.

Detta är en klar omläggning av principerna för svensk vapenexport. Luftvärnsmateriel måste naturligtvis bedömas i relation till hur den används. Monteras den på fartyg hävdar Bofors att det har en "all purpose capability". SIPRI-forskare hävdar att materialen fungerar utmärkt mot mål till sjöss och lands.

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om den svenska
vapenexporten till
Indonesien*

Den svenska riksdagen har sagt att man skall iakttä stor restriktivitet och försiktighet när det gäller att bedöma vad som är defensiv materiel. Inte ens propositionen från år 1971 ger helt fritt fram för export av defensiv materiel, utan även där hävdas att en bedömning skall göras i varje enskilt fall.

Jag kan inte komma till någon annan slutsats än att den här omläggningen av politiken är illavarslande och att vi uppenbarligen har en i ordets formella mening mycket liberal regering. I folkpartiets Sverige får de kommersiella marknadskrafterna påverka utrikespolitiken. Det har både den här debatten och den förra debatten, om Argentina och IDB, visat.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Enligt de uppgifter jag har gav den socialdemokratiska regeringen i augusti 1975 Bofors klartecken att inleda och fortsätta förhandlingarna med Indonesien. Den socialdemokratiska regeringen har därefter inte, enligt de uppgifter jag har, uttalat sig till Bofors i den här frågan. Krigsmaterielinspektören har på en punkt avrått – alltså på en begränsad punkt. Den socialdemokratiska regeringen gjorde, enligt de uppgifter som jag har att stödja mig på och enligt de handlingar som finns i målet, inte några sådana avvägningar i förhållande till Bofors.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! September 1975 var en tid innan kriget på Östtimor bröt ut. I september 1975 fattades inga beslut om exportlicenser för vapen till Indonesien.

Handelsministern vet mycket väl att hela vapenexportlagstiftningen bygger på två steg. Det första steget är att företagen frågar om de kan gå vidare i sina förhandlingar. Det innebär icke att regeringen då ger något som helst klartecken för exportlicens. På våren 1976 markerade den dåvarande regeringen att man inte skulle gå vidare med hänsyn till situationen i Indonesien. Det står i fullständig strid med – och det är det viktiga – de riktlinjer som finns då det gäller att exportera vapen när krig pågår. Det är en fullkomligt orimlig tanke att en socialdemokratisk regering skulle ha utfärdat exportlicens för vapen som sänts till en krigsskådeplats.

Jag anser att handelsministern får stå för de åtgärder som han själv vidtagit och att han rimligen också för sitt partis räkning får stå för de åtgärder som den borgerliga trepartiregeringen vidtog. Det var den borgerliga trepartiregeringen som gav exportlicens, och numera är det den folkpartistiska regeringen som försvarar denna vapenförsäljning. Det går inte att krypa bakom en socialdemokratisk regering, som icke någonsin under 1970-talet har lämnat exportlicens för vapenförsäljning till Indonesien.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Mats Hellström har rätt – jag har sagt det i mina två tidigare anföranden – att exportlicensen utfärdades i december 1976 av trepartiregeringen. Jag ber att få upprepa detta. Jag har icke gjort gällande något annat någon gång. Däremot har Mats Hellström vid flera tillfällen här gjort gällande

att den förutvarande socialdemokratiska regeringen för Bofors klargjorde att den inte ville vara med om ett sådant här avtal mellan Bofors och Indonesien. Ingenting i de handlingar som finns bevarade på handelsdepartementet ger något som helst underlag för det påståendet.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Handelsministern bör ändå svara på de frågor som har ställts, om licens bör ges för vapenexport till ett land som är i krig. Det är den bedömningen som regeringen är ansvarig för, att under rådande krig licens ges för export av vapen till ett land som Indonesien. Min fråga till handelsministern kvarstår – den fråga som han över huvud taget inte svarat på under hela debatten: Kände handelsministern i december 1978 till att ifrågavarande kanoner var avsedda att monteras på fartyg och därmed kan användas, vilket FRETILIN hävdade, direkt för krig mot Östtimor? Det är detta som frågan här har gällt.

Handelsministern har över huvud taget inte svarat på den fråga som jag ställt utan försökt gå runt den genom att ta upp den socialdemokratiska regeringens agerande, en regering som icke har lämnat några licenser för vapenexport till Indonesien. Att den gjort det har handelsministern inte heller kunnat hävda här.

Svara på den fråga jag framställt! Kände handelsministern i december 1978 till att kanonerna skulle monteras på fartyg? Det är viktigt för den debatt som förestår att få ett besked huruvida handelsministern då förde riksdagen bakom ljuset eller inte.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! På två punkter har herr Hellström upprepat felaktiga saker.

Den socialdemokratiska regeringen var den som ursprungligen gav exportlicenserna – inte under 1970-talet men under 1960-talet. Det var enligt de riktlinjer som den dåvarande trepartiregeringen hade att tillämpa som den ansåg att den hade att följa upp detta genom det beslut om exportlicenser som fattades i december 1976.

Det föreligger inte enligt någon folkrättslig bedömning krig i Indonesien. Man kan diskutera huruvida situationen kan betecknas som väpnade inre oroligheter eller som en situation där mänskliga rättigheter undertrycks.

Men krig har ingen gjort gällande att det förekommer i Indonesien f. n. Det var grunden för det sätt på vilket den förutvarande regeringen handlade dessa exportlicensärenden.

När det gäller den fråga som Mats Hellström riktar till mig om kanonernas placering på båtar har jag redan tidigare sagt att den bedömningen inte påverkade regeringens uppfattning om möjligheterna att vapnen skulle kunna komma till användning i stridigheterna på Timor.

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om den svenska
vapenexporten till
Indonesien*

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Jag måste tyvärr begära ordet igen, eftersom handelsministern åter feleiterade mig. Jag har sagt att ingen socialdemokratisk regering under 1970-talet lämnat exportlicens till Indonesien. Det viktiga är ju att det var den socialdemokratiska regeringen som 1971 tog initiativ till en helt ny lag, som skulle göra det svårare att exportera vapen till områden där det förekommer strider. Enligt den nya lagen, som alltså socialdemokraterna 1971 tog initiativ till, har vi infört en ny restriktivitet. Därför har heller ingen socialdemokratisk regering givit några licenser för vapenexport till Indonesien.

Handelsministern tog nu fram ett nytt argument som är uppseendeväckande. Han sade att det kan ifrågasättas om det råder inre oroligheter på Timor, men man kan inte säga att det råder krig. Men Sverige röstade ju så sent som i december i FN för att Timor skall få självständighet! Sverige har aldrig erkänt att Indonesien har suveränitet över Timor. Hur kan det då vara fråga om inre väpnade oroligheter?

Innebär detta att handelsministern nu erkänner Indonesiens överhöghet över Timor? Det har Sverige aldrig gjort. Tvärtom har vi i FN röstat emot en sådan uppfattning. Vi hävdar att Östtimor är en portugisisk koloni som skall få självständighet. Det är alltså ett krig som pågår mellan Indonesien och en annan stat.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Den inställning som inte bara regeringen utan såvitt jag förstår hela riksdagen har – möjligen med undantag av Mats Hellström – är att det icke pågår krig på Timor. Det är den folkrättsliga definitionen. Jag tror att herr Hellström skall studera den frågan grundligare innan han definierar det tillstånd som råder på Timor.

I sin senaste replik kom herr Hellström med ytterligare ett felaktigt påstående. Den socialdemokratiska regeringen har icke framlagt något förslag till lag om vilka regler som skall gälla för vapenförsäljningen. Det är riktlinjer som av riksdagen antagits – någon lag finns inte och har inte funnits.

MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! De riktlinjer som antogs 1971 var avsedda att kraftigt försvåra export av vapen till länder som för krig. Det bör väl ändå vara det som är relevant för vår diskussion.

Det är uppseendeväckande att handelsministern hävdar att det inte råder krig på Timor. Timor är ett område som tidigare varit portugisisk koloni, som efter den portugisiska kolonialregimens tid utropades till självständig republik och som Indonesien därefter invaderat. Enligt indonesiska uppgifter har 50 000–80 000 människor dödats i den indonesiska invasionen. Att det då inte råder krig på Timor är en uppgift som sannerligen får stå för handelsministerns räkning.

§ 5 Om Beijerinvests köp av Kockumsaktier

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

Industriministern ERIK HUSS erhöill ordet för att i ett sammanhang besvara

dels en den 15 februari anmäld interpellation
1978/79:147 av *Per Gahrton* (fp),

dels de den 13 resp. 15 februari anmälda frågorna
1978/79:342 av *Lennart Pettersson* (s) och
1978/79:353 av *Jörn Svensson* (vpk)

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig

1. om jag kan försäkra riksdagen att Kockumsavtalet inte utformats på ett sådant sätt att det genom ekonomiska manipulationer blir möjligt för skrupelfria personer att göra vinster på flera hundra miljoner kronor på skattemässiga förlustavdrag och,

2. om jag inte kan ge en sådan försäkran, vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att förhindra utnyttjandet av förlustavdragen.

Jörn Svensson har frågat mig hur regeringen ställer sig till finanskungen Walls uppbyggnad av ett finansimperium i det skånska näringslivet.

Per Gahrton har frågat mig

1. om man från regeringens sida vid Kockumsförhandlingarna var medveten om att Kockums förlustavdrag skulle kunna komma att utnyttjas på så sätt som nu uppenbarligen är Beijerinvests avsikt och om man anser att ett sådant agerande skulle vara i enlighet med Kockumsavtalets anda,

2. vilken principiell uppfattning jag har om den typ av konglomeratbygge och företagsköp som Anders Wall ägnar sig åt.

3. vilka effekter jag anser att det planerade skånska industrikonglomeratet i Skåne skulle kunna få för det skånska näringslivet i allmänhet och sysselsättningen i Sydvästskåne i synnerhet, och

4. om regeringen har för avsikt att vidta åtgärder för att motverka okynnesköp av företag, t. ex. i samband med den aviserade propositionen om ny konkurrensbegränsningslag.

Jag besvarar frågorna och interpellationen i ett sammanhang.

Om ett aktiebolag ett visst år går med förlust, har bolaget enligt gällande skatteregler rätt att genom förlustavdrag räkna av förlusten mot framtida vinster, som uppkommer under den följande tioårsperioden. Syftet med bestämmelserna är att beskattningen, sedd över en längre tidsperiod, inte skall träffa mer än bolagets nettoöverskott under perioden. I likhet med vad som gäller i fråga om andra avdrag ankommer det på skattemyndigheterna att avgöra om rätt till förlustavdrag föreligger och i så fall fastställa avdragets storlek. Några möjligheter att med för skattemyndigheterna bindande verkan ingå avtal, som innebär avsteg från dessa regler, föreligger inte.

Statens avtal med Kockums AB innebär i korthet att bolaget till staten överlåter större delen av sina tillgångar medan staten övertar bolagets skulder

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

samt betalar visst belopp kontant. Staten har således inte genom avtalet tillförsäkrat sig kontroll över bolagets fortsatta öden. Om dess verksamhet fortsättningsvis blir vinstgivande, har det i enlighet med gällande regler rätt att räkna av eventuella förluster mot vinsten.

Som jag nyss sagt ankommer det på skattemyndigheterna att pröva om och i vad mån rätt till förlustavdrag föreligger. Någon sådan prövning har mig veterligen ännu inte skett i fråga om Kockums. Det är emellertid ett väl känt faktum att bolaget de senaste åren gjort avsevärda förluster, varför sådana avdragsmöjligheter kan föreligga. Jag vill härvid betona att den grundläggande orsaken till detta i så fall inte är avtalet med staten utan det faktum att verksamheten varit förlustbringande. Jag vill vidare understryka att frågan inte har förbigåtts av statens förhandlare vid uppgörelsen med Kockums. För att förhindra den nu uppkomna situationen hade förvärvet måst ges en annan utformning. De enda alternativ som då stått till buds hade varit att antingen genomföra ett statligt förvärv av aktierna i moderbolaget Kockums AB eller att sätta företaget i konkurs med åtföljande likvidation av bolaget. Båda dessa alternativ hade emellertid krävt en långt utdragen procedur, vilket inte skulle ha varit till gagn vare sig för de anställda eller för staten. Enligt min mening är uppgörelsen i dess nuvarande form det bästa sättet att ta till vara de anställdas och svensk varvsnäringens intressen.

Regeringen har givetvis inte några möjligheter att förhindra någon att tillgodogöra sig de avdrag som skattelagstiftningen medger. Jag vill emellertid erinra om att budgetministern här i kammaren den 1 mars i år på fråga av Jörn Svensson gav till känna att han avsåg att inom kort ta initiativ till en översyn av reglerna om rätt till förlustavdrag.

Vad härefter gäller frågorna kring Beijerinvests planer på engagemang i Skåne, vill jag påpeka att det inte är min uppgift att framlära omdömen om enskilda personers eller företags förehavanden.

De informationer jag har om de planerade åtgärderna ger mig inte tillräckligt underlag för att bedöma deras effekter på det skånska näringslivet eller på sysselsättningen. Allmänt sett vill jag dock framhålla att i ett dynamiskt näringsliv är det naturligt att förändringar, som berör olika företag, äger rum. Skulle dynamiken gå förlorad, torde också vårt näringslivs långsiktiga konkurrensförmåga – och därmed basen för vår välfärd – försämras. Så länge de agerande parterna håller sig inom de ramar och regler som dragits av samhället genom lagstiftning, bl. a. avseende medbestämmande, och genom avtal på arbetsmarknaden har statsmakterna anledning att visa återhållsamhet med ingripande i enskilda fall.

Avslutningsvis vill jag nämna att konkurrensutredningen har lämnat förslag om prövning av vissa företagsförvärv. Utredningen har remissbehandlats, och frågan bereds nu inom handelsdepartementet.

PER GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men tyvärr måste jag nog ändå konstatera att det inte innehöll särskilt klara besked beträffande mina frågor.

Industriministern säger att han inte vill framföra omdömen om enskilda personers eller företags förhållanden. Men det måste väl ändå vara en industriministers uppgift att ha en principiell uppfattning om landets företagsstruktur. Inte minst ur liberal synvinkel med hänsyn till liberalismens grundläggande antimonopolism måste detta vara viktigt. Det är dock inte mer än drygt två år sedan folkpartiet i valrörelsen 1976 gick till attack mot vad dåvarande folkpartiledaren kallade för Anders Wall-imperialismen. Mot den bakgrunden tycker jag att det är fullt rimligt att begära ett principiellt svar på min fråga om industriministerns syn på den typ av konglomeratbygge och företagsköp som Anders Wall ägnat sig åt.

Sedan 1972 har Beijerinvest enligt sin årsberättelse köpt inte mindre än 34 företag och sålt 18. Man måste ur industripolitisk synvinkel ha rätt att fråga vilken effekt detta har på produktionsutveckling och produktivitet, lika väl som man har kunnat fråga sig detsamma tidigare när det har gällt köp och försäljning av fastigheter. Vad är det för effektivitetsvinst att inom samma koncern ha samlat produktion och verksamheter som t. ex. följande: bandtillverkning av industriportar, försäljning av lätubacon och lättonfisk, tillverkning av teflonprodukter, distribution av grammfonskivor, försäljning av kemikalier och tillverkning av bromsutrustning för järnvägsagnar, för att bara nämna några av verksamheterna inom koncernen? Det kan väl inte möjligen vara så att ett vägande skäl till detta är, som Anders Wall själv uttrycker det i en intervju i *Dagens Industri*, att "koncernens struktur gör det svårt för analytiker att överblicka vår verksamhet och få en riktig uppfattning om resultatet".

Jag vill således här upprepa min andra fråga i interpellationen, som lyder: Vilken principiell uppfattning har industriministern om den typ av konglomeratbygge och företagsköp som Anders Wall ägnat sig åt?

När det gäller det skånska näringslivet är situationen som bekant på många sätt bekymmersam. Det sägs ofta i debatten om regionalpolitiken att Norrbotten är en svensk koloni som ekonomiskt behärskas från storstäderna i söder. Det är kanske mindre bekant att liknande fenomen börjar skönjas för landets sydligaste del. Bl. a. följande skånska företag har i dag sina dominerande ägarintressen utanför Skåne: Felix, Findus, Sonessons, Reimersholm, Cements, Balken, Cementgjuteriet, Hvilans Mekaniska Verkstad, Frigoscandia, SkandTor, Osbypannan, Tarkett, Åstorps Dörrar, Pierre Robert, Klippan, Mazetti, Balingslövs Trä, Färe (Sibbhult), Haki (Sibbhult), Bjäre, Stefa, Aritmos, Wessels, Kvarnrörelsen, Addo, Svedala-Arbrå.

Mot den bakgrunden blir man naturligtvis betänksam, när Beijerinvest aviserar uppbyggandet av ett skånskt konglomerat. Är det fråga om åtgärder som gynnar skånskt näringsliv eller åtgärder som gynnar Beijerinvest? Jag förutsätter att industriministern inte har den förenklade uppfattningen att det nödvändigtvis skulle vara samma sak att gynna skånskt näringsliv och att gynna Beijerinvest. Nog borde industridepartementet, som alldeles nyligen lagt fram en proposition om industripolitik som starkt betonar vikten av en fungerande konkurrens, ha kunnat plocka fram material som gör en samlad bedömning av effekterna av ett skånskt industrikonglomerat möjlig.

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

Industriministern hänvisar utan kommentar till konkurrensutredningens förslag om bl. a. vissa möjligheter att stoppa vissa företagsförvärv. Jag begär inte att industriministern skall föregripa den prövning som pågår i departementet, men jag anser ändå att det vore rimligt med en något klarare principiell deklaration av ett liberalt statsråd när det gäller beredskapen att vidta åtgärder för att vidmakthålla konkurrens och, inte minst, maktspridning inom svenskt näringsliv. Är det eller är det inte i enlighet med liberal näringspolitik att enskilda personer bygger konglomerat av den typ som Anders Wall ägnar sig åt?

Slutligen frågan om förlustavdragen. I och för sig har jag ingen invändning mot det allmänna resonemang som industriministern här för och som tidigare har förts i riksdagen av budget- och ekonomiministern, men saken måste i det här fallet ses i samband med det Beijerska industrikonglomeratet i Skåne. Enligt vissa bedömare skulle strategin vara följande: Kockums skulle bli det paraplybolag som skulle vara basen för konglomeratet. Genom att överlåta Beijerinvestaktier i några skånska företag till Kockums skulle Beijerinvest få en betydande aktiepost i Kockums, och det nya konglomeratet skulle kunna få vinster som gör förlustavdragen intressanta.

Det är mot den här bakgrunden, och inte minst med tanke på Anders Walls dubbelroll i sammanhanget som Kockumsförhandlare och Kockumsköpare, som man har rätt att fråga om regeringen verkligen är införstådd med vad som håller på att ske och om den anser att detta ligger i avtalets anda. Jag beklagar att industriministern i sitt svar inte gick in på den här aspekten, men hoppas att han kan komma in på den under den följande debatten.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Låt mig börja med att upprepa vad jag nyligen sade i en frågedebatt med budget- och ekonomiminister Mundebo, nämligen att i en tid då skattebördan faller tungt på vanliga inkomsttagare ter det sig speciellt stötande att stora kapitalägare ägnar sig åt avancerade skatteflyktstransaktioner i syfte att göra skattevinster, som kan komma att uppgå till mer än 100 milj. kr. Än mer stötande blir det, om en industriminister genom klara underlåtenhetssynder i samband med statliga affärsuppställningar skulle bli den direkta orsaken till den jättelika skatteflykten. Genom statsrådet Huss uppställning med Kockums AB och dess styrelse har vi tyvärr råkat in i en sådan situation.

De 20 milj. kr. som staten betalar till Kockums AB och dess aktieägare är mer än nog som pris för att staten skall överta de stora skulder och de problem som Kockums har ådragit sig. Vi vet alla vilka stora resurser som staten nu måste satsa för att driva bl. a. varvsrörelsen vidare. Det kan därför inte vara rimligt för riksdagen att acceptera en avtalsutförning som ger aktieägare och smarta spekulanter möjligheter att dessutom tillskansa sig förlustavdrag på ca 350 milj. kr. Dessa avdrag kan utnyttjas under en hel tioårsperiod. Det innebär uteblivna skatter för samhället på närmare 175 milj. kr. När avtalet hamnar på kammarens bord får alltså en förvånad riksdag uppleva att betalningen till aktieägarna helt plötsligt har tiodubblats – från 20 milj. kr.,

som det står i avtalet, till närmare 200 milj. kr., som det kommer att bli i verkligheten.

Att budget- och ekonomiminister Mundebo har upplevt den uppkomna situationen som ytterst besvärande framgår bl. a. av att han nu beslutat sig för att tillsätta en utredning, som skall se över om det behövs särskilda regler för att förhindra missbruk av möjligheterna till förlustavdrag i börsnoterade och andra större företag. Detta är naturligtvis glädjande, men det löser tyvärr inte problemen i den uppkomna situationen. De jättelika avdragsmöjligheter som statsrådet Huss har lämnat över till nuvarande och tillkommande aktieägare täpps inte till genom en utredning som ännu inte ens är tillsatt.

I stället blir det viktiga i dagens läge om industriministern är beredd att agera aktivt för att rätta till de misstag han gjorde vid utformningen av Kockumsavtalet. Möjligheterna till dessa orätmätiga förlustavdrag måste helt enkelt bort. Tyvärr visar interpellationssvaret att industriministern inte tycks vara ett dugg intresserad av att komma till rätta med det stora slöseri med skattebetalarnas pengar som avtalets nuvarande utformning innebär.

Vad som ännu mer förvånar är att statsrådet i sitt svar t. o. m. säger att man från regeringens sida hela tiden varit medveten om avtalets konsekvenser. Detta är faktiskt ganska sensationellt. Industriministern har alltså med öppna ögon bundit sig för att med skattebetalarnas pengar betala i värsta fall upp till tio gånger så mycket som de flesta börsanalytiker anser att Kockums dotterbolagsaktier är värda. Tidigare har en del kommentatorer ansett att en förmildrande omständighet för industriministern har varit att han inte riktigt visste vad han gjorde när han skrev på avtalet. Det anser i och för sig inte jag.

Argumentet att man tvingats till överbetalning för att undvika konkurs i varvsrörelsen håller helt enkelt inte. Statsrådet Huss vet naturligtvis som gammal bankdirektör att det finns många olika möjligheter när det gäller avtals utformning inom affärslivet. Det saknas ingalunda möjligheter att eliminera förlustavdragen. Vad som saknats i det här fallet har i stället tydligen varit viljan att hushålla med skattebetalarnas pengar.

Senast i går kunde vi i tidningen Affärsvärlden läsa om ett sätt att med förhållandevis ringa ändring av avtalstexten totalt eliminera samtliga förlustavdrag i Kockums moderbolag. Det förslag som där förs fram har noga gått igenom med mycket kompetenta skattejurister, och det är helt klart att det håller. Förslaget innebär helt enkelt att miljardstödet till Kockums varvsrörelse betalas in till Kockums moderbolag innan staten enligt avtalet övertar tillgångar och skulder i moderbolaget. Vid det bokslut som därefter upprättas kommer samtliga förlustavdrag därigenom att vara eliminerade. Detta är *en* väg att gå fram, och det finns säkerligen andra.

Mot den bakgrunden blir min fråga till industriminister Huss än en gång om han är beredd att se till att det blir sådana ändringar i Kockumsavtalet att förlustavdragen och därmed den jättelika överbetalningen kan elimineras.

Låt mig än en gång understryka att de ca 175 milj. kr. som förlustavdragen i Kockums är värda tillhör skattebetalarna och inte aktieägarna eller eventuellt tillkommande spekulanter. Det är faktiskt folkpartiregeringens skyldighet att

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

se till att dessa förlustavdragsmöjligheter återförs, eftersom det är folkparti-regeringen som här varit vårdslös med skattebetalarnas medel.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret, dvs. för den del därav som ägnats min fråga.

Men jag är ytterst förvånad över innehållet – förvånad inte bara som vpk-are utan som medborgare i allmänhet i ett land som föreges ha ett parlamentariskt styrelseskick.

Industriministern för i sitt svar till torgs två teser. Den ena går ut på att han inte har till uppgift att värdera enskildas eller företags förbehavanden. Den andra går ut på att en regering inte bör intressera sig för ekonomisk verksamhet så länge den är formellt laglig – enligt ministern är fenomenet Wall ett naturligt inslag i vad han i sitt svar kallar ett dynamiskt näringsliv.

Bägge dessa teser är felaktiga och ödesdigra såväl från ekonomisk-politisk som från konstitutionell synpunkt.

Om Erik Huss alltjämt hade varit landshövding, dvs. ämbetsman i förvaltningen, då hade man till nöds kunnat förstå att han inte ville göra offentliga uttalanden i sådana här ting. Men nu är han minister. Han är minister i en regering som är parlamentariskt ansvarig. Och som sådan inte bara kan han ha en mening om skilda sidor av industrins utveckling – han *skall* faktiskt som industriminister ha det. Och parlamentet har rätt att få veta vilken inställning han har.

Slutsatsen av hans egen tes är orimlig och främmande för parlamentariskt tänkande. Om ett finansimperium håller på att byggas upp, om vissa intressen systematiskt utnyttjar konkurser och rekonstruktioner för att öka sin makt – då måste det väl ändå vara industripolitik att intressera sig för följderna av detta, särskilt om aktiviteten berör en speciell region. Och industripolitik är industriministerns ansvarsområde. För den skull behöver man inte nödvändigtvis ha samma troskyldiga uppfattning som den lundensiska liberalismens företrädare, som lever i någon sorts rosendröm i 1700-talsstil om att folkpartiet, liberalismen, är ett antimonopolistiskt element. Som alla vet i det moderna samhället har situationen ändrat sig: folkpartiet är väl det i särklass mest monopolistiska partiet i det här landet. Men tillbaka till huvudtan-
ken.

Mäktiga ägarintressens inställning, deras avsikter, graden av deras makt, liksom också anknytningar till multinationella grupper, försök att lägga under sig speciella branscher osv. – alla sådana fenomen tillhör rimligen området industripolitik. Det är enbart allmänne åklagaren som måste visa den återhållsamheten att inte agera förrän lagligheten är i fara. Industriministern i en parlamentariskt ansvarig regering har att bevaka – förutom de lagliga aspekterna – också ekonomiska, arbetsmarknadspolitiska och andra konsekvenser av utvecklingen och spelet i det privata näringslivet.

Ministerns här redovisade inställning – i liberalism överträffande både Adam Smith och Milton Friedman – är högst märklig. Jag vill därför upprepa

min fråga i denna del: Är det inte just en industriministers uppgift att ha en mening om maktspelet i näringslivet?

Så till själva orsaken till att frågan är intressant. Ett privatkapitalistiskt näringsliv styrs av profit. Strävan efter vinst står redan i sig själv i motsättning till viktiga folkliga och nationella behov och intressen. Men även om man nu i diskussionen utgår från att privatkapitalismen har den vinststrävan den har, kan man för den skull ha högst olika inställning till skilda privata maktgruppers agerande.

En privat vinststrävan kan vara kombinerad med mycket olika attityder till ekonomisk verksamhet i övrigt och i stort. Det finns företagare som har bundenhet och ansvar till det egna företaget och i bästa fall kanske en personlig stolthet i de insatser som de lägger ned i det. Men det finns å andra sidan de som visar total hänsynslöshet och för vilka allt bara är ett spel där det gäller att snabbt öka sin egen privata förmögenhet. Det finns företagare som hyser ett intresse för själva produktionen och för dess framtida utveckling. Men det finns också människor här i landet som inte i egentlig och ursprunglig mening är företagare, som inte intresserar sig för produktiv verksamhet, utan som är rena finansbaroner – människor för vilka det hela handlar om att flytta resurser, byta ut engagemang, manipulera, öka sina förmögenheter genom diverse formella konstruktioner som inte har med produktionen att göra och som inte heller gynnar dem utan tvärtom snarare stör den.

I det här samhället har det blivit allt vanligare med den typen av finanslivets rovriddare. De seglar upp på den anda av hänsynslöshet, av spekulation och ruffel som gubevars inom lagens ramar utvecklat sig i samhället på senare år. De är helt destruktiva, de är närmast att beteckna som parasiter också i den privata företagsamhetens värld.

Modern historia känner många exempel på denna typ av finansbaroner. En av klassikerna, en av stilbildarna på området så att säga, var den tyske finansmagnaten Hugo Stinnes. Och Anders Wall är något av Sveriges Hugo Stinnes, om också hans proportioner ännu så länge är blygsammare. Manipulationer av det slag som Wallimperiet sysslar med har sannerligen ingenting med näringslivets dynamik att göra.

Jag menar att industriministerns slappa liberalism därför är oansvarig. Och jag upprepar kärnpunkten i min fråga: Är det inte ett industripolitiskt och näringspolitiskt problem när man genom manipulationer i finansvärlden på det sätt som skett och som också beskrivits i Per Gahrtons anförande bygger ut sina maktpositioner över vissa regioners näringsliv?

Industriministern FRIK HUSS:

Herr talman! Det förefaller mig vara ganska märkligt och även litet bekymmersamt att riksdagsledamöter har så liten kunskap om Sveriges grundlagar som nyss har demonstrerats här, senast och särskilt av Jörn Svensson. När jag sade att jag inte hade anledning att kommentera enskilda personers förhåvanden, var detta inte någon privat uppfattning som jag förde till torgs, utan jag följde regeringsformens bud.

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

Jörn Svenssons fråga torde vara på gränsen till vad som får framställas enligt frågeinstitutet. Regeringsformen säger om spörsmålsinstitutet att det är avsett att behandla regeringens och enskilda statsråds beslut, åtgärder och underlåtenheter, men att däremot åtgärder och avgöranden av andra myndigheter än regeringen inte får bli föremål för interpellation eller fråga. Detta gäller naturligtvis i ännu högre grad om enskildas åtgärder och avgöranden. I förarbetena till regeringsformen sägs det klart att direkt kritik mot eller direkta omdömen om enskilda inte får förekomma.

Låt mig mot denna bakgrund läsa upp Jörn Svenssons fråga. Den lyder: "Hur ställer sig regeringen till finanskungens Walls uppbyggnad av ett finansimperium i det skånska näringslivet?"

Inte annat än jag kan förstå går denna fråga mycket direkt på enskild person.

Jag har emellertid ingenting emot att kommentera de mera generella aspekterna på den här problematiken, och jag skall försöka att något utveckla vad jag redan har sagt.

Per Gahrton undrar om jag inte har någon principiell uppfattning om konglomeratbyggen. Min väsentligaste uppfattning är att det inte går att dra alla konglomerat över en kam. De såsom mycket annat i det ekonomiska och mänskliga livet får bedömas från fall till fall. Vi har en rad konglomerat i vårt näringsliv, och de spelar en mycket väsentlig roll i detta näringsliv. Jag kan erinra om Statsföretag och om Kooperativa Förbundets industrisektor. Båda dessa är stora konglomerat, och båda sysslar med mycket olikartade produkter och produktioner. Per Gahrton. Jag kan också erinra om Incentive, ett i och för sig områdesmässigt mera sammanhållet konglomerat, som spelat en väsentlig roll för utvecklingen av teknologiskt avancerade produkter inom t. ex. instrumentsektorn, osv.

Men jag vill också säga att om ett konglomerat skulle komma till stånd och byggas upp exempelvis i Skåne – något som har framförts i obekräftade tidningsuppgifter – i syfte att huvudsakligen utnyttja skattelagstiftningens möjligheter, då kan detta inte vara någon sund grund för ett konglomerat. Ett sådant överensstämmer inte med någon naturlig affärsidé.

Per Gahrton frågade också om jag liksom han och vårt parti inte var anhängare av konkurrens och maktspridning. Naturligtvis är jag det, framför allt konkurrens och maktspridning genom ett starkt fasthållande vid marknadshushållningen, som ger decentraliserade beslutsfattanden men som också innebär betydande möjligheter till utveckling av mycket skiftande företagskonstruktioner och företagsuppbyggnaden. Det är alldeles klart att marknadshushållningens marknadskrafter inte kan fungera ohämmade. De måste, och så sker ju i hög grad, korrigeras och regleras genom samhälls-ingripanden i skiftande former. Det är möjligt att ytterligare steg måste tas på den vägen, och budgetministern är också öppen för att detta fall kan föranleda en utvidgning av samhällets korrigerande regler. Men vi kan aldrig låta regelbildandet gå så långt att vi helt låser fast en struktur som den just nu är. Det var det jag ville understryka med mitt uttalande i slutet av anförandet, som alltså – det vill jag säga till herrar Pettersson och Svensson – närmast var

en kommentar till delar av Per Gahrtons frågor.

Att ett dominerande ägarinflytande i ett antal skånska företag ligger utanför Skåne eller Malmöhus län är väl någonting som har sin motsvarighet i samtliga landsändar i Sverige. Så regionalt instängda är vi väl inte, och bör väl inte heller vara det, att blotta uppräknigen av ägarinflytanden från andra delar av Sverige skall anses vara ett bevis på missförhållanden inom näringslivet.

Lennart Pettersson menar att jag genom underlåtenhet har skapat möjligheter till förlustavdrag. Jag har emellertid i mitt svar angivit att de vägar som stod till buds icke bedömdes lämpliga. Att förvärva moderbolaget Kockums, med aktier spridda hos allmänheten, skulle ha blivit en mycket tidskrävande procedur. Detsamma hade varit fallet om man hade försatt detta internationellt betonade företag i konkurs. Det hade blivit en tidsödande procedur som i detta konkreta fall inte framstod som lämplig. Jag vill också säga – fast det hittills inte har berörts i debatten – att om vi hade satt Kockums i konkurs, hade statens ekonomiska insatser för förlusttäckning därmed inte kommit att påverkas på något avgörande sätt, eftersom staten redan för länge sedan iklätt sig garantier för huvudparten av Kockums skulder. Men med den väg som valdes – att så att säga köpa inkråmet – uppstod möjligheter till förlustavdrag. Enligt de informationer som jag har fått rör det sig inte alls om de stora summor som Lennart Pettersson nämnde. Såvitt jag förstår är det fråga om en överdrift, och han tillade efter en stund att det i värsta fall kan bli så stora summor. Hur stora de kan bli lär inte kunna fastställas förrän företagets deklaration är klar. Dessutom kan det tillfogas att förlustavdragsmöjligheterna – olika stora vid statlig och vid kommunal beskattning – kommer att uppstå under en följd av år och får, om man skall bedöma deras storlek, diskonteras ner till nuvärde, om den situationen framdeles uppstår att man verkligen får en möjlighet att göra sådana här förlustavdrag. Någon sådan situation föreligger ju ingalunda nu. Den enda utväg som Lennart Pettersson anvisade för att komma till rätta med de potentiella möjligheter – mer är det ju inte – till avdrag som finns är den väg som Affärsvärlden nämner. Jag kan säga att vi håller på att undersöka de möjligheterna, men preliminära bedömningar går ut på att det föreligger skattetekniska svårigheter att begagna den vägen.

PER GAHRTON (fp):

Herr talman! Man skall naturligtvis inte driva regionalismen för långt, och vi har inga planer på att bygga någon mur mellan Skåne och övriga Sverige. Men nog är det ett av många tecken på en ökande maktkoncentration inom näringslivet att den allt större delen av företag ute i landet ägs och styrs huvudsakligen från huvudstaden. Det gäller säkert för många andra landsändar också. Jag har funnit det av intresse att notera att det gäller i hög utsträckning en så pass tätortspräglad region som Skåne.

Jag noterar med tillfredsställelse att industriministern slår fast, att om det är så att ett konglomerat skulle komma till stånd i syfte att utnyttja skattefördelar så är det ingen sund grund för ett konglomerat. Men han säger

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

också att konglomeraten måste bedömas från fall till fall, och det är väl i och för sig en självklarhet i viss bemärkelse. Samtidigt finns det ändå vissa gemensamma drag för dessa konglomerat.

Det finns en mycket intressant artikel i Beijerinvests senaste årsberättelse där man analyserar de s. k. blandade investmentbolagen, som alltså ägnar sig åt såväl att hålla stora aktieportföljer som att vara moderbolag för ett stort antal rörelsedrivande bolag. Där skisserar man bakgrundshistorien till Beijerinvest på ett sätt som leder till slutsatser man kanske inte hade tänkt sig. Det framgår att anledningen från början till att man utvecklades från ett rörelsedrivande bolag – det var då PRIBO som senare Beijerinvest övertog – var att man fann skäl att se över sin skattemässiga situation, och när man fick status som investmentbolag fick man skattefrihet för utdelningsvinsterna. Det är den ena stora fördelen man skisserar med att vara investmentbolag men samtidigt vara moderbolag för ett stort antal rörelsedrivande företag. Den andra stora fördelen, som kanske har störst intresse här, säger man är att ett sådant blandat investmentbolag lättare kan styra koncernens kapitalbehov med gemensam finansiering och möjligheter att frigöra kapital genom försäljningar av dotterbolag.

Detta att köpa och sälja bolag för att skaffa kapital eller för att bli av med förlustbolag är alltså en grundläggande bas i de blandade investmentbolagens eller konglomeratens själva struktur. Det är inte så att de köper ett bolag för att rationalisera en produktion. Vi har ju väldigt många sådana fusioner i näringslivet också, som förvisso har sina sidor ur monopolistisk synvinkel. Men här handlar det inte om det, utan det är en sorts manipulationer för att klara koncernens kapitalbehov. Då måste man kunna ställa en generell fråga: Om detta är bra för investmentbolaget och skapar större riskspridning, är det med den bedömning som görs nu bra för svenskt näringsliv? Är det bra för sysselsättningen? Är det bra för de anställda? Vi har inte mindre än 14 sådana blandade investmentbolag eller konglomerat som sysslar med företagsköp och företagsförsäljningar, uteslutande – eller i varje fall i första hand – i syfte att klara investmentbolagets kapitalbehov och att skapa en större riskspridning till förmån för aktieägarna. Är det automatiskt till fördel för hela det svenska näringslivet? Jag tvivlar på det.

Det skapar dessutom en osedvanlig maktposition i näringslivet för ledningarna för dessa konglomerat eller blandade investmentbolag. Det är kanske inte alltid så att konkurrensen när det gäller en viss produktion blir påverkad, eftersom produktionen är oerhört diversifierad, utan det är framför allt maktkoncentrationsaspekten som kommer i förgrunden när man studerar dessa konglomerat.

Därför hoppas jag verkligen att de principer som vi haft hittills och som jag förutsätter att vi fortfarande har i vårt parti, kommer att gälla när man tar ställning till konkurrensutredningens förslag. I dessa ingår att prövningar av företagsköp skall kunna påverkas bl. a. av hänsynen till ägarkoncentrationen inom näringslivet. Regeringen skall enligt det förslaget kunna förbjuda förvärv om det, bl. a. med hänsyn till ägarkoncentrationen, ur allmän synpunkt skulle kunna anses vara negativt. Det vore ändå intressant att få en

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

principiell synpunkt på maktkoncentrationsfrågan i vad gäller dessa konglomerat. Den aspekten kan man ju inte bedöma från fall till fall. Produktions-effektivitet och andra sådana förhållanden kan självfallet bedömas från fall till fall, men maktkoncentrationsaspekten är generell för dessa konglomerat. Om det inte finns någon samlad principiell uppfattning på den punkten, vore det kanske lämpligt att se över dessa konglomerat i en särskild utredning.

Jag citerade inledningsvis något som Anders Wall själv sagt och som han kanske tyckte var bra, nämligen att konglomeraten är svåra att överskåda. Den uppfattningen återkommer i den översikt som har gjorts av en oberoende expert, där det sägs att ett grundläggande drag för konglomeraten är att de har en svåröverskådlig verksamhet. Om det nu är så, borde man kanske försöka skapa större klarhet i deras verksamhet.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! De vägar som står till buds för att stoppa de väldiga förlustavdragsmöjligheterna bedömdes av industriministern som icke lämpliga att beträda. Låt mig då bara konstatera, att han däremot ansåg det lämpligt med en utomordentligt kraftig överbetalning till Kockums aktieägare, i form av dels det kontanta skattebidraget, dels de skattevinster som det ofrånkomliga utnyttjandet av förlustavdragsmöjligheterna kommer att innebära.

Jag vill än en gång hävda – och jag har såvitt jag kan förstå *alla* initierade bedömare bakom mig i det avseendet – att det fanns möjligheter att utforma ett avtal som hade utslutit de aktuella förlustavdragsmöjligheterna. Vi är i och för sig helt överens om att en konkurs i det läge som Kockums befann sig i när förhandlingarna satte i gång under hösten icke hade varit lämplig. Men skattejurister och affärsjurister säger att det med olika kombinationer av åtgärder hade funnits möjligheter att åstadkomma ett sådant avtal, om viljan att spara på skattebetalarnas medel hade varit för handen inom industridepartementet. Det finns kombinationer av arrendeavtal och framtida likvidationsavtal liksom även sådana typer av uppgörelser som dem som framförts i Affärsvärlden.

Därför har såvitt jag kan bedöma statsrådet Huss helt fel när han säger, att det inte fanns något alternativ. Det är en annan sak att det kan vara svårare att tillgodose sådana synpunkter sedan man har slutit ett preliminärt avtal. Men det kan ju inte vara ett argument för statsrådet Huss när han skall försvara det här dåliga avtalet. Vad som är viktigt i dagens läge är, såvitt jag förstår, att riksdagen och regeringen nu hjälps åt för att ändra på det preliminära avtal som har blivit så dyrt för skattebetalarna.

Sedan säger statsrådet Huss att det inte är säkert att så stora summor är involverade som jag har fört fram i min fråga och mitt anförande. Det är inte säkert att det är fråga om närmare 200 milj. kr. i stället för de 20 milj. kr. som står på avtalspapperet. Nej, herr Huss, det är naturligtvis inte helt säkert, men man kan på mycket goda grunder utgå ifrån att de väldiga avdragsmöjligheterna kommer att utnyttjas till sista öret. Man har dock en tioårsperiod på sig. Det är ju inte för intet som en kapitalägare och finansman som Anders Wall

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

varit ute, innan bläcket hunnit torka på avtalspapperet, och börjat köpa upp aktier. Det gör han naturligtvis inte för att få del av de 20 milj. kr. som statsrådet Huss beviljade Kockums aktieägare och som möjligen kan vara rimliga, utan det är för att få del av en betydligt större summa.

Vi har alltså att räkna med att under den tioårsperiod som nu följer kommer de här förlustavdragsmöjligheterna att utnyttjas av fördomsfria spekulanter och andra personer som vill minska sina skattebetalningar till samhället. Och de här transaktionerna, som statsrådet Huss har lagt grunden till, sker i en tid då många skattebetalare upplever att de är utsatta för ett mycket hårt skattetryck. Det är klart att de reagerar i en sådan situation, och de reagerar mot den typ av avtal som har slutits mellan industridepartementet och privata finansintressen.

I början var det kanske inte möjligt att göra en entydig och säker bedömning av att det verkligen gick att utnyttja de här stora avdragsmöjligheterna. Sannolikt hade de börskommentatorer som studerade det här fallet den uppfattningen att detta kunde väl inte vara möjligt, så kunde väl avtalet ändå inte vara utformat. Men om man följer diskussionerna och analyserna i tidningarna och affärspressen, finner man att den insikten gradvis har vunnit insteg att här är det faktiskt fritt fram att utnyttja förlustavdragsmöjligheterna, och man kommer fram till att det gäller mycket stora belopp. Det finns åtminstone såvitt jag kan se ingen seriös bedömare som betvivlar att det går att utnyttja de här avdragsmöjligheterna – det gäller 84 milj. kr. för 1977, 12 milj. kr. för 1978 och 215 milj. kr. för 1979 – och de kommer på ett eller annat sätt att utnyttjas av olika finansintressen.

Jag vill slutligen säga till statsrådet Huss: För inte undan Affärsvärldens idéer. Det är ute i affärslivet en helt annan bedömning av möjligheten att använda avdragen än den som statsrådet Huss nu redovisar. Jag skulle vilja att statsrådet Huss tog en ordentlig diskussion med de personer som har anvisat det här sättet att rädda avtalet, för det är viktigt att vi får en rättelse på denna punkt. Detta dåliga avtal får icke gå igenom i riksdagen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Nu börjar den här diskussionen bli dramatisk. Nu försöker statsrådet Huss slå mig i huvudet med grundlagen, dvs. med frågan om vi skall granska det här med grundlagen. Det är en utomordentligt intressant tanke ur författningspolitisk synpunkt som statsrådet Huss för fram är andra gången denna vecka som grundlagen används och åberopas gentemot försök att kritisera och föreslå åtgärder mot mäktiga finansintressen. Jag tror inte det var så grundlagsfäderna tänkte sig att den skulle användas, men vi skall titta litet på statsrådet Huss grundlagstolkning: han bör ju som intresserad jurist kunna följa mig.

För det första måste det ju vara en orimlighet att en f. d. folkpartiminister får lov att tala om Anders Wall-imperialismen men att jag inte får tala om den.

För det andra är egentligen kärnan i den tanke som Erik Huss här för fram om yttrandefriheten i riksdagen faktiskt omstridd. Det arv från 1809 års

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

författning som har influtit i den nya grundlagen och som han åberopat här råder det delade meningar om. Det finns experter som hävdar att man har fullständigt obegränsad yttrandefrihet i riksdagen inom ramen för god ton. Det är bara det att riksdagen får icke *i samband med överläggning i och för beslut* ta upp och blanda sig i enskilda myndigheters åtgöranden i konkreta ärenden eller enskilda personers förhållanden, i den mån dessa är reglerade genom privata kontrakt eller personliga överenskommelser. Men även om man inte stöder den fria tolkningen, utan den mer restriktiva, nämligen att man icke får i frågor och interpellationer beröra myndigheters beslut eller enskilda affärsföretags beslut och överenskommelser internt, så håller inte Erik Huss förebråelser mot mig på en enda punkt. Han kan konsultera grundlagsexperter som Malmgren, Heckscher och Georg Andrén. De är på denna punkt alla överens om att i samband med en kritik eller ett upptagande till diskussion av ett offentligt förhållande, exempelvis *problemet med uppbyggnaden av ett privat finansimperium* som vi här diskuterar, har man full rätt att inom ramen för diskussionerna om det allmänna fenomenet *exemplifiera fenomenet och verkningarna* av det genom att nämna konkreta förhållanden – det må vara en myndighets beslut eller det må vara en privatpersons åtgöranden. Man har en fullständig sådan rätt. Om vi icke hade den rätten här skulle det vara en oerhörd inskränkning av riksdagens yttrandefrihet, en inskränkning som grundlagsstiftarna – i sista hand alltså vi själva – i intet avseende har avsett och som icke har stöd i förarbetena till grundlagen.

Vad vi inte får blanda oss i är alltså specifika beslutsärenden eller specifika enskilda förhållanden och enskilda överenskommelser. Däremot har vi fullständig frihet att diskutera dessa överenskommelsers verkningar för svensk rättspraxis i allmänhet eller deras verkningar för de ekonomiska och sociala förhållandena, för maktförhållandena i landet. Men vi får exempelvis inte lägga fram förslag här i riksdagen om att förbjuda Anders Wall att träffa en legal överenskommelse med någon annan affärsman, men det är en helt annan sak – det är inte detta det handlar om här.

Jag noterar att det är en mycket, mycket märklig form av liberalism att på detta sätt dels slippa undan att diskutera problemet med Anders Wall-imperiet självt och med Beijerinvest och dess maktposition, dels att hindra andra från att ta upp det genom att på detta sätt åberopa grundlagen. Är det den grundlagssynen som börjar breda ut sig i folkpartiregeringen, då är det verkligen ännu en gång hög tid att tala om att vi i september bör byta regering. Då är regeringen inte bara en instans som gynnar den privata finansvärlden på folkflertalets bekostnad, utan då vill regeringen också befordra en konstitutionell praxis som skall skydda mäktiga privatpersoner här i landet för offentlig kritik i landets riksdag.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag skall inte förlänga den här grundlagsdiskussionen. Vilka tankarna bakom grundlagen i detta avseende kan ha varit vet jag inte, men kanske det var så enkelt som att man inte här skall diskutera frågor rörande myndigheter och enskilda som inte har möjlighet att försvara sig i kammaren

Fredagen den
9 mars 1979

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

– statsråd däremot har möjlighet att försvara sig. Jag noterar att Jörn Svensson nu gör gällande att det är fråga om att belysa allmänna problem med exemplifiering. Då vill jag bara hänvisa till innantillsläpning av Jörn Svenssons fråga för att se om den verkligen motsvarar hans beskrivning nyss.

Låt mig vidare göra den kommentaren till frågeställarna och interpellanten att det är klart att många företagare icke är fullkomliga människor – det är inte vi politiker heller och inte några andra kategorier av människor som jag känner till. Det förekommer alltså att människor agerar egoistiskt, att de agerar alltför fingerfärdigt, att de agerar skrupelfritt. Det förekommer i det privata näringslivet, i politiken och naturligtvis även i det reglerade näringslivet i statshandelsländerna. Om man konstaterar att möjligheter ibland missbrukas har man konstaterat att människor är människor, men man har i och för sig inte därmed givit ett tillräckligt starkt motiv för sådana väsentliga förändringar i systemet som t. ex. Jörn Svensson önskar.

Men det är klart att i den mån det rör sig om väsentliga missbruk av möjligheter bör man försöka täppa till de hål som gör detta missbruk möjligt, och jag noterade i mitt svar att budget- och ekonomiministern tänker göra en översyn av skattereglerna. Jag noterade också att ett annat lagstiftningsavsnitt nu är under beredning i handelsdepartementet. Det är naturligt att jag inte – medan denna beredning pågår, vilket dessutom sker i ett annat departement – försöker föregripa vad regeringen kan komma fram till.

Låt mig därefter gå över till Lennart Petterssons argument om själva förlustavdragen. Jag noterar att han nu deklarerat att han är ense med mig om att en konkurs inte var någon lämplig utväg i det läge som rådde. Han menar att andra utvägar skulle övervägas och återkom till den lösning som tidningen Affärsvärlden anvisade i det nummer som kom ut i förrgår. För inte undan deras uppslag, sade Lennart Pettersson. Jag vill svara: Nej, det skall vi inte göra. Som jag antydde är den lösningen redan under bedömning. Men den preliminära bedömningen av den juridiska och revisionsmässiga expertis som jag haft tillfälle att höra påvisade att det tycks föreligga skattetekniska svårigheter att beträda den vägen. Lennart Pettersson felciterade mig då han använde en formulering som antydde att jag inte skulle ha lust att beträda den. Vad jag talar om är huruvida den är juridiskt hållbar eller inte. Det måste ju rimligen vara avgörande för riksdagens behandling av frågan.

Därtill kommer, som också Lennart Pettersson betonade, problemet om någon skaffar sig i förutsättningar att genom Kockums AB kunna utnyttja förlustavdragsmöjligheten. Det blir i så fall med all sannolikhet en procedur som kommer att pågå under ett flertal år, och då finns det möjlighet att den av budget- och ekonomiministern aviserade översynen av skattelagstiftningen kan täppa till det hålet.

LENNART PETERSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt, herr Huss, att vi är överens om att en konkurs för Kockums hösten 1978 icke hade varit lämplig. Det hade inte varit till fördel för de anställda och för verksamhetens fortsatta bedrivande. Men det hindrar inte att ett avtal som hade inneburit en konkurs längre fram för

moderbolaget då detta inte var involverat i varvsrörelsen hade varit en lösning som de anställda inte hade haft några invändningar mot. Det hade haft den fördelen att den mycket stora överbetalning till aktieägarna som statsrådet Huss nu försvarar inte skulle ha behövt äga rum. Jag hävdar än en gång att det finns möjligheter att gå fram avtalsvägen. Man hade på det sättet kunnat klara av problemen, utan att man samtidigt hade behövt ge de väldiga förlustavdragsmöjligheter som statsrådet Huss gjort i sitt preliminära avtal.

Jag kan inte finna annat än att Affärsvärldens förslag att komma till rätta med det här avtalet ser ut att hålla. Det anser de som jag talat med. Statsrådet Huss har en annan uppfattning. Vi kan bara hoppas att Affärsvärldens förslag att korrigera misstagen kan vara ett sätt att komma ur den här knipan. Det vore bra för riksdagen, och det vore också bra för statsrådet Huss.

Sedan är det en annan sak att det är enklare att göra korrigeringen vid rätt tidpunkt, dvs. att sluta ett ordentligt avtal från början än att gå in och korrigera i efterhand. Att Affärsvärldens avtalsuppslag eventuellt inte skulle vara genomförbart är alltså inte något argument för att det inte skulle ha gått att klara av ett hyggligt avtal för skattebetalarna redan från första början.

Det verkar som om statsrådet, av svaret på frågorna liksom av hans inlägg här i debatten att döma, egentligen är ganska nöjd med det avtal som har slutits. Han tror måhända att avtalet endast kritiserats från socialdemokratiskt håll och att inga andra skulle tycka att det är ett dåligt avtal. Låt mig då bara citera de synpunkter som tidningen Affärsvärlden har lagt på det här avtalet i anslutning till att tidningen för fram sin räddningsplanka åt statsrådet Huss. Affärsvärlden är en tidning som normalt knappast kan sägas återspegla de socialdemokratiska synpunkterna på hur fördelningen av ekonomiskt stöd och bidrag till företagsamheten resp. skattebetalarna skall vara. Affärsvärlden säger apropå sitt förslag följande:

”Kockums styrelse skulle få mycket svårt att gå emot ett sådant förslag, som från varje hederlighetsaspekt är rimligt. Kockumkoncernen är konkursmässig; ägarna kan vara nöjda med att ändå få behålla en mindre del av sitt kapital. Staten skall inte förutom de miljardbelopp som krävs för att hålla produktionen igång behöva betala de gamla ägarna skattesubventioner på 100 å 200 mkr, ett belopp upp till tio gånger mer än de statliga förhandlingarna trodde att de erbjöd de gamla ägarna!”

Det förs alltså fram en mycket stark kritik också från det hållet mot det avtal som statsrådet Huss har skrivit under tillsammans med Kockums styrelse.

Herr Huss har ju tidigare flera gånger kritiserat sin företrädare på industriministerposten, herr Åsling, och sagt att staten på hans tid hade alltför lätt att ta fram checkhäftet till företagen. Men vad skall man då kalla den tiodubbla överbetalning till aktieägarna som vi nu diskuterar? Det är ju också att ta fram checkhäftet till företagen – låt vara i en litet mera förlinad form. Men till syvende og sist är det också här fråga om pengar.

Inte minst mot den bakgrunden och mot bakgrund av att herr Huss vill framstå som mera sparsam med skattebetalarnas pengar än industriminister

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

Åsling tycker jag att herr Huss har en speciell skyldighet att nu se till att vi får Kockumsavtalet, som är så oerhört dåligt för skattebetalarna, korrigerat. Hur skall herr Huss annars kunna ge trovärdighet åt att han är så förlärligt mycket bättre i detta avseende än förre industriministern Åsling?

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jo, herr Huss, jag tycker absolut att vi, åtminstone något, skall förlänga den här intressanta diskussionen om yttrandefriheten i den parlamentariska församlingen här i landet!

Herr Huss säger nu att det föresvävat honom att tanken hos grundlagsstiftarna bakom restriktionerna mot att beröra vissa typer av förhållanden i en riksdagsdebatt kan ha varit att den som då eventuellt blev kritiserad – om det nu var en enskild person – inte skulle ha tillfälle att försvara sig. I det här konkreta fallet är det resonemanget fullständigt poänglöst; mäktiga män har betydligt större möjligheter att försvara sig än vi riksdagsledamöter har, så i det avseendet fattas i detta sammanhang inga resurser.

Men den juridiska poängen är att detta inte alls varit grundlagsstiftarnas avsikt. Grundlagsstiftarnas avsikt är nämligen mycket klar och ganska väl känd, vilket man kan upptäcka om man forskar litet i den typ av stadganden i grundlagen som vi här diskuterar.

Grundlagsstiftarnas avsikt har nämligen varit att se till att den lagstiftande församlingen inte får bryta in på sådana maktområden som enligt rikets grundlagar är reserverade för andra delar av de offentliga apparaterna. Domstolsväsendet, som är det klaraste och mest intressanta exemplet, skall ha lov att fatta sina beslut i fred. Riksdagen får alltså inte bryta in i detta. Detta är en välkänd klassisk maktdelningsprincip. Det är alltså denna maktdelningsprincip och dess olika konsekvenser som finns i stadgandet som begränsar en riksdagsledamots yttrandefrihet när det gäller vissa typer av förhållanden.

Jag får alltså inte här i kammaren kritisera en domstols beslut i ett visst bestämt ärende. Jag får inte säga att domstolen begått ett fel och att detta fel måste rättas till. Det får jag inte säga, om det inte är fråga om en dechargede-batt, där saken förts upp på en annan nivå, kommit högre upp än inom domstolsväsendet, t. ex. hamnat i högsta domstolen, regeringsrätten eller var det nu kan vara.

Jag får alltså inte konkret kritisera en domstol för ett beslut i ett visst fall. Men om detta enskilda beslut kan visas vara ett led i en allmän tendens som rör värderingar som domstolarna tillämpar har jag rätt att här ta upp till diskussion huruvida denna tendens står i överensstämmelse med vad lagstiftarna avsett med lagen. Jag kan alltså säga att en viss rättspraxis är tvivelaktig eller felaktig. Om den kan jag uttala mig hur kritiskt som helst. Jag kan då också exemplifiera med en domstols beslut och såsom exempel på denna enligt min mening tvivelaktiga praxis läsa upp dokument från denna domstols beslut.

När jag alltså t. o. m. när det gäller domstolar har denna frihet, måste jag ju ha ännu större frihet om det gäller mera allmänna förhållanden. Vad jag här

har tagit upp är ju inte något beslut av en myndighet. Det är heller inget avtal av någon enskild person – det är det allmänna förhållandet att en viss välkänd finansgrupp, ledd av en lika välkänd privatperson, företagit en serie åtgärder för att bygga upp en maktposition. Det har jag rätt att här hur som helst karakterisera, beskriva, värdera. Det har ingenting att göra med de stadganden i rikets grundlag som begränsar min yttrandefrihet i vissa andra fall – det ligger helt utanför dem.

Om jag i t. ex. en allmänpolitisk debatt eller en interpellationsdebatt som berör industripolitik skulle säga att jag ansåg att bildandet av Svenska Varv var felaktigt och att Svenska Varv bedriver en katastrofal politik – jag påstår inte att företaget gör det, utan tar det bara som ett exempel – så har jag full rätt att säga det. Det finns inget stadgande som kan åberopas för att hävda att jag inte har rätt att fälla ett sådant allmänt omdöme, göra en sådan allmän värdering eller framföra en sådan allmän kritik. Menar då Erik Huss att grundlagen skulle ha andra bestämmelser när det gäller privata finansgruppers ageranden, att min yttrandefrihet där skulle ha en speciell begränsning, som skulle omöjliggöra en debatt om den saken? Min fråga är rent retorisk. Jag tror nämligen att Erik Huss inser att hans position är ohållbar när det gäller denna grundlagsdiskussion. Han har åberopat grundlagen bara för att undvika en diskussion om dessa förhållanden som verkligen kan gå problemen in på livet.

Jag skulle vilja sluta med att fråga Erik Huss, såsom företrädare för den sittande regeringen, om han vidhåller denna grundlagstolkning, som f. ö. även skyntade förbi i onsdagens debatt om Wallenbergsimperiet. Anser Erik Huss att en sådan här debatt om enskilda finansimperier, om enskilda toppersoner inom finansvärlden och deras politik, strävanden och maktspel stöter på några konstitutionella hinder? Då är det en ny, intressant och, vill jag säga, farlig tanke i den grundlagsdebatt som förs i landet.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Om Jörn Svensson verkligen på allvar är vetgirig i dessa frågor, föreslår jag honom att slå upp s. 428 i propositionen 1973:90 om regeringsformen och läsa innantill.

LENNART PETERSSON (s):

Herr talman! Det var ett halmstrå som statsrådet Huss grep efter i sitt förra inlägg för att försvara sitt avtal som jag inte hann kommentera, men eftersom det var ganska anmärkningsvärt vill jag göra det nu. Jag avser hans tankar om prövningen av förlustavdragsyrkandena i Kockums moderbolag. När olika intressen vill börja utnyttja avdragen kommer yrkandena om avdrag att vandra genom olika skattedomstolar innan de slutligen erkänns i högsta instans, sade Erik Huss. Denna synpunkt avspeglar i och för sig en klädsam fighting spirit så här i efterhand, men det kan vi lämna åt sidan.

Statsrådet Huss sade vidare att Ingemar Mundebos förlustavdragsutredning under tiden kan ha hunnit fram med sitt arbete och, såvitt jag förstår, då förhoppningsvis ha kommit till den slutsatsen att man skall förbjuda denna

typ av missbruk av förlustavdrag. Och därmed löses problemet. sade statsrådet Huss, för då kommer Kockums inte att kunna utnyttja dessa förlustavdrag. Jag vill då fråga Erik Huss: Har inte denna typ av strategi litet för mycket av retroaktiv lagstiftning över sig för att det skall vara riktigt smakligt för riksdagen att acceptera en sådan uppläggning? Jag skulle föredra att Erik Huss arbetade efter en annan linje och gick in och korrigerade i det preliminära avtal som nu föreligger med Kockums. Ta den saken först! Sedan kan vi ta den generella lagstiftningen. Ingen bör kunna beskylla riksdagen för att jobba med en retroaktiv lagstiftning av den typ som här tycks föresväva statsrådet Huss. Jag är ganska förvånad över att han för fram dessa tankegångar.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag är utomordentligt tacksam för hänvisningen till skriften i fråga. Den är mig inte alldeles obekant, men jag erkänner att jag kanske kan ha nytta av att läsa den en gång till. Jag skall så göra.

Men det var inte detta frågan gällde utan någonting helt annat. Jag avvaktar alltså regeringsföreträdarens svar på den fråga jag ställde, en fråga som han själv drog upp genom att dra in grundlagen i sammanhanget. Anser Erik Huss att den diskussion vi här för om Anders Wall-imperiet, om Beijerinvests politik och maktställning, är av sådan art att det borde finnas något hinder i Sveriges grundlagar för att föra den? Om industriministern anser att så är fallet, gör han sig till tolk för en helt ny grundlagspraxis. Jag vill gärna att industriministern utvecklar detta litet mera, därför att det – som jag ser saken – är en mycket farlig praxis, ägnad att förhindra kritik mot missförhållanden och mot enskilda mäktiga intressens framfart i landet.

Industriministern ERIK HUSS:

Herr talman! Jag har ju i handling visat att jag anser att man kan föra en sådan debatt. Vad jag gjort gällande och alltså anser är att grundlagen ålägger oss återhållsamhet beträffande omdömen om enskilda personer.

Till Lennart Pettersson vill jag säga att jag finner det trevligt att debattera med en person som på ett lägmält och inträngande sätt för fram synpunkter. Men det är samtidigt litet besvärligt med en person som envisas med att felcitera och utläsa saker som motparten inte har sagt.

Då jag talade om att det blir en långdragen procedur för det eventuella utnyttjandet av förlustavdragen, nämnde jag över huvud taget inte ordet domstolar eller sådant. Vad jag syftade på var att rätten att utnyttja förlustavdragen gäller under tio år och att den som skall utnyttja sådana avdrag rimligen också måste ha vinster att kvitta mot. Ligger verkligen förlusterna någonstans i närheten av vad Lennart Pettersson sade, kan det ta flera år att verkligen kunna utnyttja dem mot vinsterna. Det var den enkla tankegången.

Låt mig sedan också konstatera att Lennart Pettersson i olika inlägg, vilka i och för sig börjar lägmält och sakligt, varje gång slutar med att fastslå som någon sorts faktum att det här skulle röra sig om en tiofaldig betalning för

Kockums. Att så är fallet har varken han kunnat visa eller fakta kunnat bestyrka.

LENNART PETERSSON (s):

Herr talman! Tyvärr, herr Huss, måste man ändå konstatera att det här rör sig om den mycket stora överbetalning till aktieägarna som jag har talat om i denna debatt. Det är alltså inte fråga om 20 milj. kr. utan om en summa som snarare ligger uppemot 200 milj. kr.

Det hade varit gott och väl för Erik Huss om detta varit en uppfattning som endast jag hade fört fram i den långa diskussion som varit i pressen och i aflärstidskrifterna om Kockumsaffären. Men så är icke fallet. Mer och mer råder en närmast total enighet om att det är fråga om en summa som ligger i närheten av det övre belopp som jag har nämnt.

När Erik Huss sade att det här finns möjlighet att klara upp saken via den Mundeboska utredningen, trodde jag faktiskt att han menade att man genom denna utredning skulle förhindra avdragsmöjligheterna genom en lagändring. Detta var ändå substansen av hans anförande.

Nu säger statsrådet Huss att det endast är fråga om den enkla tanke som förts fram tidigare i diskussionen, nämligen att man kanske inte hinner få fram vinstbolag i den utsträckning som gör det möjligt att utnyttja de stora förlustavdragsmöjligheterna. Men vi vet vilka intressen som kommer att vilja utnyttja Kockums, om det inte blir någon ändring i avtalet. Det finns personer med mycket stora vinstbolag på fickan, som uppenbarligen med all kraft kommer att gå in i Kockums för att ta vara på de pengar som kommer som manna från himlen genom det avtal som slutits. Jag tror inte att Erik Huss har anledning att räkna med att det kommer att bli en så långsam process att avdragen inte kommer att kunna utnyttjas. Det kommer liksom ett svart hål i världsrymden, som astronomerna talar om, att med en magnets kraft dra till sig de vinstbolag som behövs för att utnyttja förlustavdragen – var så säker, herr Huss! Räkna inte med möjligheten att de bara kommer att ligga outnyttjade; det vore helt fel enligt min uppfattning.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag beklagar att jag måste begära ordet ännu en gång, eftersom Erik Huss vidhåller en uppenbart felaktig och riskabel tolkning av yttrandefrihetsbestämmelserna i grundlagen. Han försöker få det därhän att vi inte här skulle få lov att diskutera eller fälla omdömen om enskilda personer ute i landet. Någon sådan tankegång finns inte i grundlagen. Vad som inte är tillåtet är någonting helt annat. Vi får inte kritisera enskilda myndigheters konkreta beslut i sakärenden eller en enskild statstjänstemans handläggning av ett konkret ärende och de omdömen han därvidlag som tjänsteman har avgivit. Inte heller får vi kritisera statens förhållande till någon privatperson i det fall detta förhållande har givit upphov till något offentligt ärende. Det finns också vissa andra, mycket specifika relationer mellan privatpersoner som heller icke får tas upp här.

Detta är emellertid någonting helt annat än att hävda – som Erik Huss gör –

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Om Beijerinvests
köp av Kockums-
aktier*

att vi inte skulle få avge värdeomdömen och göra moraliska, politiska eller ekonomiska värderingar av företags eller privatpersoners göranden och låtanden i den mån de får några politiska eller ekonomiska verkningar. Det har vi fullständig rätt att göra; annars skulle det ju vara förbjudet att här i kammaren t. ex. diskutera familjen Wallenbergs betydelse och roll i det svenska samhället, och det har jag aldrig märkt att det i och för sig skulle vara.

Jag frågar ännu en gång: Vill Erik Huss utvidga restriktionerna när det gäller yttrandefriheten i riksdagen i avsikt att skydda mäktiga privatpersoner? Det är ju bara de privatpersonerna som här är satta i fara genom diskussion. Det stora, anonyma folkflertalet brukar inte få hedern att nämnas vid namn här i kammaren.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:159–162

§ 7 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 11.13 att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då bl. a. vissa propositioner och de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 8 Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 14.00.

§ 9 Anmälades och bordlades

Propositioner

1978/79:82 om anslag för budgetåret 1979/80 till byggnadsarbeten m. m.
inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

1978/79:110 om riktlinjer för skogspolitiken, m. m.

1978/79:113 om riktlinjer för u-landsinformation och biståndets organisation
m. m.

1978/79:116 om vissa sjöfartsfrågor

1978/79:123 om riktlinjer för industripolitiken, m. m.

1978/79:124 om förvärv av Kockums varvsrörelse, m. m.

1978/79:126 om medel för tidigareläggningar av vissa investeringar inom
SSAB Svenskt Stål AB, m. m.

1978/79:127 om åtgärder för att främja sysselsättningen i Norrbotten

1978/79:133 om organisation för arbetsmiljöfrågor, företagshälsovård samt
personalutbildning och personaladministrativ konsultation m. m. inom
statsförvaltningen

1978/79:137 om ändrade processuella regler för skattetillägg, m. m.

1978/79:138 om vissa anslagsfrågor m. m. rörande försvaret

1978/79:143 om barn och kultur

1978/79:144 om bidrag till en svensk vetenskaplig expedition till Arktis

1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin

1978/79:146 om prisregleringen på fisk, m. m.

1978/79:153 om förbättrat studiestöd till 18–19-åringar i gymnasial utbildning

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

---

§ 10 Anmälades och bordlades

Redogörelser och förslag

1978/79:16 Riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1978

1978/79:17 Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till riksgäldskontorets organisation m. m.

1978/79:18 Styrelsens för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under år 1978

§ 11 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkanden

1978/79:22 med anledning av framställning i budgetpropositionen 1979 (prop. 1978/79:100) om anslag under justitiedepartementets verksamhetsområde för budgetåret 1979/80 till datainspektionen

1978/79:23 med anledning av motion om det kommunala partistödet

Skatteutskottets betänkanden

1978/79:34 med anledning av propositionen 1978/79:44 såvitt avser förslag till ny jordbruksbokföringslag m. m., jämte motioner

1978/79:35 med anledning av motioner om avdraget för väsentligen nedsatt skatteförmåga, m. m.

1978/79:36 med anledning av motioner om beskattningen av vissa förmåner i tjänsten

Justitieutskottets betänkande

1978/79:25 med anledning av propositionen 1978/79:88 om försöksverksamhet med användning av telefon vid rättegång jämte motion

Lagutskottets betänkanden

1978/79:11 med anledning av propositionen 1978/79:67 om förbud mot aga jämte motioner

1978/79:12 med anledning av motion om ersättning till yrkesfiskare vid oljeskador

1978/79:13 med anledning av motion om ersättning för behandlingsskador i sjukvården

Kulturutskottets betänkande

1978/79:20 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller medelsanvisningen till radio och television m. m. jämte motioner

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Meddelande om
frågor*

Trafikutskottets betänkande

1978/79:12 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1979/80 inom Kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Civilutskottets betänkande

1978/79:20 med anledning av propositionen 1978/79:79 om ändring i lagen (1976:296) om kriskoppling m. m. jämte motioner

§ 12 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 8 mars

1978/79:418 av *Rune Torwald* (c) till Kommunikationsministern om SJ:s trafik på bandelen Lysekil-Smedberg (Munkedal):

Pressmeddelanden från Kommunikationsdepartementet duggar lätt i dessa dagar. Det vore en ynnest, som riksdagen i och för sig inte borde behöva be om, att få propositionerna i samma tempo.

Massmedia har informerat oss om att persontrafiken på bl. a. bandelen Lysekil-Smedberg (Munkedal) skall upphöra.

I ett pressmeddelande den 1 mars meddelar Kommunikationsdepartementet att nyssnämnda bandel skall upprustas för 10 milj. kr.

Mot denna bakgrund ber jag att få fråga Kommunikationsministern:

Vilka överväganden har förekommit inom regeringen, när man tog det i och för sig tillfredsställande beslutet att upprusta bandelen Lysekil-Smedberg (Munkedal) samtidigt som man ämnar föreslå nedläggning av persontrafiken på samma bandel?

1978/79:419 av *Carl-Wilhelm Lothigius* (m) till Jordbruksministern om uppbyggnad av en vargstam i Sverige:

När fridlysningen av varg infördes i vårt land gjordes den villkorlig. Länsstyrelserna har rätt att när särskilda omständigheter föreligger besluta om viss avskjutning. Någon viltstam i den mening som fridlysningen avsåg har ännu inte utvecklats i Sverige.

Mot bakgrund härav anhåller jag att till Jordbruksministern få ställa följande fråga:

Genom vilka åtgärder anser statsrådet att uppbyggnad av en vargstam i Sverige skall kunna åstadkommas?

1978/79:420 av *Christer Nilsson* (s) till industriministern om ekonomiskt stöd för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen:

Nr 99

Fredagen den
9 mars 1979

---

*Meddelande om
frågor*

Ett trettiotal företag har sedan 1976 fått lägga ned eller allvarligt inskränka sin verksamhet i Motala kommun. 2 000 industrijobb har försvunnit på två år. Det finns risk för att ytterligare 600–1 000 arbetstillfällen försvinner 1979. Luxor Industri AB, som har 2 000 anställda, har nyligen övertagits av staten sedan företaget hamnat i en djup kris.

I oktober 1978 begärde länsstyrelsen i Östergötlands län 100 milj. kr. i stöd för att klara Motalas arbetsmarknadssituation. Några månader senare begärde utvecklingsfonden i länet 38 milj. kr. för att bl. a. hjälpa de företag som direkt eller indirekt drabbats av Luxors krissituation.

Arbetsmarknadskrisen i Motala har förvärrats under det senaste halvåret. Mot den bakgrunden är det anmärkningsvärt att regeringen inte svarat på länsstyrelsens och regionala utvecklingsfondens begäran om ekonomiskt stöd för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga:

När tänker industriministern svara på länsstyrelsens och regionala utvecklingsfondens begäran om ekonomiskt stöd för att förbättra arbetsmarknaden i Motalaregionen?

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 14.01.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert